

ЛЫШЪХЪЭМ ИЮФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЪР

Мыекъуапэ щызэхашцэн гухэлъ щыІ

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан общественнэ движение «Адыгэ Хасэм» итхьаматэу Бэгушъэ Адам, мы организациеи хэтэу Едыдж Мэмэт, АР-м лъэпкъ культурэмкІэ и Гупчэ ипашэу Къулэ Амэрбый тыгъуасэ алукагъ. ЗэіукІэм хэлэжъагъэх АР-м культурэмкІэ иминистрэ ипшъэрылхэр зыгъэцкІэрэ Нафиса Васильевамрэ республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет итхьаматэу Шъхъэлэхъо Аскэррэ. Адыгэ бзылфыгъэм идэхагъэ, ихъупхъагъэ, нэмыкІ лъэпкъхэм къахэзыгъэщырэ шэн-зекІокІэ дахэу хэлхэр къызылотыкІырэ дунэе фестиваль-зэнэкъокъоу «Черкешенка» зыфиІорэр Мыекъуапэ щызэхэщэгъэным, ашкІэ гухэлъэу ялэхэм къызэрэугъоигъэхэр атегушылагъэх. Фестивалыр зыщырагъэкІокІышт уахътэу агъэнафэрэм, пшъэрылхэу зыфагъэуцужы-

хэрэм зэіукІэгъум къеблэгъагъэхэм республикэм и Лышъхъэу шагъэгъо-загъ, упчІэжъэгъу ашІынэу ыдэжэ къызэрэклугагъэхэр къырауагъ.

Адыгэ бзылфыгъэм сыдигъуи обшественнэ мэхъанэшхо зэрэщыриІэщтыгъэм, аш идэхагъэ, икультурэ дунаим шІукІэ зэрэщашІэщтыгъэм къыфэгъэ-зэжыгъэным, тиныбжыкІэхэм аш шъхъэклафэ фашІэу плугъэнхэм, тикъэралыгъо ис адыгэхэмрэ ІэкІыбым щыпсэурэ тилъэпкъэгъухэмрэ язэпхыныгъэ гъэпытэгъэным фестивалыр зэрафэІорышІэщтыр къэгущылагъэхэм къыхагъэщыгъ. ЗэхэщакІохэм зэрагъэнафэрэмкІэ, Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Краснодар крайм, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъу пшъэщыгъэ ныбжыкІэхэр мыщ хэлэжъэнхэ амал яІэщт. ТекІоныгъэр къыдэзыхырэм ратышт дышъэ танджыр (коронэр) зэлашІэрэ ювелирэу Еутых Асе рагъэшІынэу рахъухагъ. Республикэм имэфэкІ мафэ,

чъэпыогъум и 5-м, зэнэкъокъум икІэу регъэкІокІыгъэмэ, а мэфэ дэдэм шыгъачъэхэр зэхэщэгъэнхэр ыкІи ахэм ащытекІорэм адыгэ бзылфыгъэ анахъ дахэм къыфагъэшъошэгъэ дышъэ танджыр щыритыжъмэ зэрэнахышІур къэгущылагъэхэм къауагъ. Нэужым адыгэ джэгу ашІымэ зэрэшІоигъор къыхагъэщыгъ.

Ау а зэкІэри зэшІохыгъэным ыкІи зэхэщэгъэным ахыщэ макІэп пэлухъащтыр. Мылкъур къыздикІышт лъэныкыбохэри гъэнэфэгъэнхэ фае, ашкІэ фонд зэхэщэгъэныр къызэрэугъоигъэхэм игъо дэдэу алытагъ.

Іофтхъабзэу ешъухыжъагъэм лъэпкъымкІэ мэхъанэшхо иІ ыкІи аш десэгъаштэ. Ау зэхэщэн Іофхэм, гухэлъхэм джыри нахъ тэрэзэу татэгущыІэн, шъхъадж фызэшІокІыщтыр къыдэтІытэз пшъэрылхэр дгъэнэфэнхэ фае. Фестивалыр дунэе шапхъэхэм адиштэу зэхэщэгъэным фэшІ Іофышхо пшъушІэнэу къышъушыщылъ. Лъэпкъхэр ззыпхырэ Іофтхъабзэу ар щытыным шъуналэ тежъугъэтын фае, — къылуагъ клухым Тхьаклушынэ Аслъан зэіукІэгъум хэлэжъагъэхэм закыфигъаззэ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыряІэу клэзегъаджэу Іоф зэрэшІэрэм, къыткІэхъухъэрэ ныбжыкІэхэм яегъэдженрэ яплунрэ ашъхъэкІэ ялахышхо зэрэнахышхэрэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ афагъэшъошагъ:

— **Мырзэкъэнэ Нэфсэт Къарбэч ыпхъум**, Шэуджэн районымкІэ къуаджэу Пшычэу гъэсэныгъэмкІэ имуниципальнэ бюджет учреждениеу «Гурыт еджапІэу N 6-м» ублэпІэ классхэмкІэ икІэлэегъаджэ.

— **Нэгъой Шамсэт Юрэ ыпхъум**, Шэуджэн районымкІэ къуаджэу Пшычэу гъэсэныгъэмкІэ имуниципальнэ бюджет учреждениеу «Гурыт еджапІэу N 6-м» ублэпІэ классхэмкІэ икІэлэегъаджэ.

Шсыхъохэм язытет лъэплъэх

Гъэтхэпэ мазэм бэрэ зыкъызэблехъу. Мэфэ фабэхэм чыІэр къаІэлъэкІо. Я 19—20-рэ мафэхэм бэу кецхыгъ, чэщырэ къыгъэщтыщтыгъ.

Чыгъэу къэтІэмыгъэхэм чыІэм изэрар къызэрэжыгъэ ылъэкІыштыгъ цыфхэр егъэгумэкІых. Джащ фэдэу ыкІи хабзэ зэрэхъугъэу, псыхъохэм адэт псым зыкыІэтын ылъэкІышт, псыр нэпкъхэм къадэкІыным ишынагъуи къэуцу.

Ошхэу къешхыгъэм ыпкъ къыкІэу къэкІорэ мэфэ благъэхэм псыхэм зыкыІэтын алъэкІышт. Урысыем ошІэ-дэмышІэ ІофхэмкІэ и ГъэІорышІэпІэ шъхъаІэу Адыгэ Республикэм щыІэм цыфхэр къэухъумэгъэнхэмкІэ ыкІи пэшІорыгъэшІэ ІофхэмкІэ иотдел ипашэу Манапов Рэщыдэ къызэріорэмкІэ, Адыгеим ипсыхъохэм ренэу алъэплъэх. Анахъэу анаІэ зытырагъэтырэр псэупІэхэу псыр къыз-

кІэон ылъэкІыштыгъ къапэблэгъэ псыхъохэр ары. Аш пае чыпІэ администрациехэм гузэжъогъу Іофхэр псынІэу ащызэшІозыхышт цыфхэр зыхэхъэхэрэ купхэр ащызэхашагъэх.

Гузэжъогъу Іофхэр къэмыгъэдженхэм, цыфхэр гумэкІыгъохэм ахэмыфэнхэм фэшІ чыпІэ зыгъэІорышІэжыпІэхэм япашэхэм шІэгъэн фэе Іофыгъохэр пэшІорыгъэшъэу зэшІуахынхэу афагъэпытагъ.

Адыгеим ошІэ-дэмышІэ ІофхэмкІэ икъэралыгъо ГъэІорышІапІэ мафэ къэс республикэм ичыпІэ зэфэшъхъафхэм псыр къащыдэкІуаеи ыкІи ар къащыдэмыкІоеным фэшІ Іофтхъабзэхэр ашагъэцакІэхэмэ макъэ къырагъэлу. Ахэм ащыщых пэшІорыгъэшъэу ыкІи псынІэу зыщыщыкІэгъэ чыпІэхэм псыхъо нэпкъхэр ашагъэпытэнхэр, лъэмыдж чІэгъэхэмрэ псыхъохэмрэ агъэкъэбзэнхэр.

МэшІо зехъаным зыфагъэхъазыры

Олимпийскэ джэгунхэм ямашІо зэІэпызыхыштыгъ АдыгеимкІэ япчъагъэ нэгырэ 60 хъушт. ЗэкІэмкІи машІор

къезыхъакІыштыгъ нэгырэ 200. Фэдэ шІоигъоныгъэ къэзыгъэлъэгъогъэ нэгырэ миным ехъумэ ахэр къахахыгъэх.

МэшІозэІэпыхым изэхэщэнкІэ ІэпыІэгъу хъунхэр волонтерхэм япшъэрылъ, олимпийскэ машІор ыуж итхэу ахэр къекІокІыштыгъ. ЗэіукІэу адашыгъэм щырагъэплъыгъэх Лондон щыкІогъэ эстафетэм щытырахыгъэ видеокъэгъэлъэгъоным. Джащ фэдэу пшъэрылъэу яІэхэр къафалотагъэх, ягъэІорышІэкІоштыгъэм нэІуасэ афашыгъэх.

— Зэрахъащт Іофыгъом клэгъэгущыІэгъэнхэмкІэ мы учугъом мэхъанэшхо иІ, — къыхигъэщыгъ ныбжыкІэ ІофхэмкІэ

АР-м икомитет итхьаматэу Къэрэтэбэнэ Махъмудэ, — ныбжыкІэхэм къагурылошты зы гупшысэм изехъэкІо куп пытэ зэрэхэтхэр, бэ зэрэхъухэрэр, пшъэдэкІыжъ инзыпыл пшъэрылъ зэрагъэцакІэрэр.

Мы Іофым хэлэжъэнхэу шІоигъоныгъэ зыІэхэм ащыщхэм зэрэволонтерхэмкІэ тхылъхэр арагыгъэх. ТапэкІэ зэрэхъэрэ шІушІэ Іофтхъабзэхэр ахэм адатхэщтыгъ. Мы купым хэмыхъагъэхэм апае джыри зы лъэныкы агъэнэфэгъ — общественнэ щынэгъончъагъэр къагъэгъунэщт. Ар зэшІозыхы зышІоигъохэм ялэІухэр ныбжыкІэ ІофхэмкІэ комитетым исайт рагъэхъанхэ фае.

Непэрэ мафэм диштэу агъэпсых

Адыгэ Республикэм мы мафэхэм еджэпІищ щашы. Ахэм ахэтых непэ учІэхъажынышъ, ущеджэным тегъэпсыхъагъэхэри, джыри ІофшІэн бэкІае зэпшыліІэн фаехэри. АР-м и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан ыкІи Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ анаІэ атет, мызэу, мытІоу ахэр псэолъэшІыпІэхэм ащылагъэх.

ЕджапІэхэм яшІын зынэсыгъэм зыщыдгъэгъозэнэу ахэр зыщагъэпсыхэрэ къуаджэхэу Хъатикъуае, селоу Красногвардейскэм ыкІи Хъэлъэкъуае мы мафэхэм тащылагъ, гъэсэныгъэмкІэ район гъэІорышІапІэхэм ыкІи еджапІэхэм япащэхэр гушыІэгъу тшыгъэх.

(ИкІлэх я 2-рэ н. ит).

Непэрэ мафэм диштэу агъэпсых

Хьатикъуае щашырэ еджаплэр.

(Апэрэ нэклуб. кышцежъэ).

Хьатикъуае гурыт еджаплэм ипашэу Тхьэлъэнэ Алик тызэрэщигъэгозагъэмкIэ ыкIи тэри зэрэтлэгъугъэмкIэ, непэ еджаплэр ашыгъах, ар учIэхьажьми хуэнэу агъэпсыгъ, псэуалгъэхэр ащэфыгъэх ыкIи классхэм арагъэуцагъэх.

— Сэ илъэс 40-м ехугъэу мы еджаплэм Iоф щысэшIэшъ, къэсшIэжырэп кIэлэеджаклохэр сменитIоу емыджагъэху. Ар кIэлэегъаджэхэмкIи кIэлэеджаклохэмкIи кIын. Арышъ, еджэплэ зэтэгъэпсыхьагъэ тIлэ зэрэхьугъэр лъэшэу сигуапэ, сегъэгушIо. ГъэсэнэгъэмкIэ шэпхьакIэу аштагъэхэм къызэрэдальтэрэмкIэ, непэ тIоуцугъо сабийхэм шхыныгъо стыр ябгъэшхын фае. Шхэплэ зэтэгъэпсыхьагъэ уимыIэу

Хьатикъуае непэ нэбгырэ мини 5 щэпсэу. Еджаплэм сабий 450-рэ къэкIо. ЕджэпIакIэр нэбгырэ 500-м телъытагъэу ашыгъ. Илъэс къэс ащ нэбгырэ 45 — 50 апэрэ классым къэкIо, апэрэ классы аштэу хабзэ. Сабийхэр нахьыбэу къэхуэ зэрэхьугъэр къыздэплъытэкIэ, еджэпIакIэу нэбгырэ 500-м телъытагъэр изыхьухьагъэхэр ыпэкIэ плъагъэхуэ пIон плъэкIышт.

шапхъэхэм адиштэу ар зэхэпшэн плъэкIышттэп. Джы еджэпIакIэм шхэплэ дэгъу, спортзал зэтэгъэпсыхьагъэ хэтых. Ядэгъугъэ уигъэразэу ахэр ашыгъэхэшъ, лъэшэу тигуапэ. Ау еджаплэр джыри ттыгъэгон. Джы псэолъэшIыным иятIонэрэ уцугъо къэнагъ. Еджаплэм ишагу зэтэгъэпсыхьэгъэн фае, спорт площадкэхэр шIыгъэнхуэ щыт, шагум чэу Iулъхъэгъэн фае. А зэпстэумэ сомэ миллион 42-рэ атэфэшт, — еIо директорым. — Лабэ къызэу еджаплэми къыкIэогъагъ. Ащ буж еджэплэ унэм щэгбогъо капиталнэ гъэцэкIэжынынхэр рашылагъэх, ау дэпкъхэр джы къызнэсыгъэм мэбгъуатэх, ар щыдгъэзыен тлъэкIыгъэп.

Еджаплэр илъэсищ хуэшт зашIырэр. ПроектмкIэ зы илъэскIэ аухын фэягъ. Ау апэрэ илъэсым ахыщэ игъом къатIупщыгъэп, сыда пIомэ класэ тыфэхьугъэу едгъэжыгъагъ. ЕтIанэ проектым зэхьокIыныгъэхэр фэтшIыхуэ хуэгъэ, ау IофшIэнынр къызтэуцоу зыкIи къыхэкIыгъэп, дэгъоу Iоф

ашIагъ. Еджаплэр зышIыгъэр фирмэу «Динара»зыфилоу Эдуард Заковыр зипашэр ары.

Тиеджаплэ ишIын республикэ пашэрэм анаIэ ренэу къытетыхъ. Лышхьэр тIогъогъо, Премьерыри заулэрэ къэкуагъэх, мыхьурэм ыгъэгумэкIыгъэх. Район администрациер заказчикэу щытыти, ари ренэу IофшIэнынхэр зэрэклорэм лыплъагъ. Ахэм анаIэ къызэрэттетым ишIуагъэ къэкуагъ, псэолъэшIхэм нахъ дэгъоу Iоф ашIагъ, тэри тыгу къыдащэягъ. ИлъэскIэ аухынэу гухэлъ ялагъ, ау псынклэу пшIырэр дэгъоу мыхьоу бэрэ къыхэкIы. Арышъ, бIорэ пылгыгъэхэми, уигъэразэу еджаплэр агъэпсыгъ. ЗэкIэ псэуалгъэхэр тIцэфыгъэх, классхэр хьазырых, компьютер классхэм анэсыжъэу зэкIэри тIл.

Хьатикъуае непэ нэбгырэ мини 5 щэпсэу. Еджаплэм сабий 450-рэ къэкIо. ЕджэпIакIэр нэбгырэ 500-м телъытагъэу ашыгъ. Илъэс къэс ащ нэбгырэ 45 — 50 апэрэ классым къэкIо, апэрэ классы аштэу хабзэ. Сабийхэр нахьыбэу къэхуэ зэрэхьугъэр къыздэплъытэкIэ, еджэпIакIэу нэбгырэ 500-м телъытагъэр изыхьухьагъэхэр ыпэкIэ плъагъэхуэ пIон плъэкIышт.

Красногвардейскэм еджэплэ дахэу дашIыхьагъэр.

Селоу Красногвардейскэм дэт гимназиэу N 1-м непэ нэбгырэ 736-рэ щеджэ. Мыщ еджэпIакIэу щашыгъэм кIэлэеджэклэ 825-рэ щеджэнэу амал яIэшт. Ау гимназиэи иди-ректорэу Былымыхъэ Иринэ къызэриIорэмкIэ, къэклорэ илъэсхэм еджаплэм чIыплэ нэкI иIэшттэп, тапэкIэ илъэс пчъагъэм телъытагъэу зэхагъэуцогъэ планым къызэригъэлягъорэмкIэ, мыгъэ апэрэ классым сабийбэ къэкIошт, къэклорэ илъэсми ахэм къахъонэу мэгугъэх.

Еджаплэр зышIыгъэр ООО-у «Стройагропром» зыфилоу Нэ-фышъ Аскэр зипашэр ары.

Еджаплэм итеплгъэ дэхэ дэд. Шагури зэтэгъэпсыхьагъ, чэу дахэкIэ къэшIыхьагъ. Непэ учIэхьанышъ, ушеджэным фэшI ищыкIэгъэ псэуалгъэхэр зэкIэ классхэм арыт. Урокхэм ярасписание къзыгъэлыгъошт экранхэр коридорхэм атетых.

Къэклорэ илъэсхэм еджаплэм чIыплэ нэкI илэ-шттэп, тапэкIэ илъэс пчъагъэм телъытагъэу зэ-хагъэуцогъэ планым къызэригъэлягъорэмкIэ, мыгъэ апэрэ классым сабийбэ къэкIошт, къэ-клорэ илъэсми ахэм ахъонэу мэгугъэх.

Видеоконференцзепхыныгъэу сомэ миллион зыуасэр чIэт, мобильнэ классы зэтырагъэпсыхьагъ. Ублэплэ классхэр зыщеджэштхэр хэушхьафыкIыгъэу гъэпсыгъэ. Ахэм ящыкIэгъэшт псэуалгъэхэр зэкIэ классхэм ачIэтых.

Ау Былымыхъэ Иринэ къызэриIуагъэмкIэ, еджэплэ унэр джыри атын алгъэкIышттыгон, сыда пIомэ ублэплэ классхэр зычIэтыгъэ унэу мыщ дэтым ишагу зэтырагъэпсыхьан фае. А унэм технологиэмкIэ кабинетхэр хэтых, ащ еджаплэм итранспорти чIэтышт. Джыри зы щыкIагъэ къэнагъ. Шагум псыунэ дэшIыхьэгъэн фае. Модернизацием къыделъытэ еджэплэ унэхэр икIэрыкIэу гъэпсыжыгъэнхэр. А Iофхьабзэхэм апэIухьащт ахыщэм щышэу сомэ миллионрэ ныкIорэ еджаплэм къыфатIупщынэу щыт. Ар шагу псыунэм ишIын пэIуагъэхьащт.

— Тэрклэ а псэуалгъэм ишIын мэхъанэшхо иI. Сыда пIомэ еджэплэ шагум километрэ фэдиз икIыхьагъ, спортплощадкэхэр еджэплэ чIэхьагъэм лъэшэу пэгъыжэх. Сабий чы-кIухэр спортплощадкэм къы-

Хьэлъэкъуе гурыт еджаплэу агъэпсырэм итеплгъ.

кIынхэшъ, еджаплэм хэт псыунэм чъэнхэр къын къащы-хуэшт. Псэуалгъэу тшIыштым псы фабэ къэкIолэшт, къагъэфэбэшт, — къеIуатэ еджаплэм ипашэ. — Джыри тIцэфыгъэхэм ягугъэ къэсшIымэ сшIоигъу. ТишханIэ хэт пIцэрыхьаплэм къзыгъэуцыхьырэ камери 7 чIэдгъэуцагъ, ахэм анэ-

къэнэгъэ IофшIэным тэфэрэ ахыщэр къатIупщымэ, илъэ-сыкIэ еджэгъум ехуэлэу ар аухышт.

— Сметэм телъытагъэу къатIупщырэ ахыщэм зэкIэ къыхеубытэ. Пкъым тэфэ-штым къышегъэжыгъэу теле-визорэу къащэфыштхэм анэ-сыжъэу. Къалэм ипашэ псэо-лъэшIыплэм ренэу макIо, нахъ тэрэ зэрэхуэштым елытыгъэу IофшIэным хэгъушIэуи мэху. ГушыIэм пае, проектым къы-димылытэшттыгъэу еджаплэм чIыунэ хэтышт. Ар лъэаплэм зэрэщашIырэм елытыгъэу, псы къычIэхьащтэп, арыти, чIыунэ хэтынэу тшIыгъэ. Еджаплэр зэрэшIыхьэгъэшт чэур зыфэдэштми къалэм ипашэ хэгъушIэну хуэгъэ. Под-рядчикым Iуигъэуцон ыгу хэ-лъыр икIу фэдиэу мыпытэу тлъытагъэ ыкIи нахъ чэу дэгъу зэрэIулын фаемкIэ тыззэгъыгъ. ЕгъашIэм щытышт еджаплэр дэгъоу шIыгъэн фаеу къалэм ипашэ елытэ, — къе-Iуатэ М. ТхьалIым.

Еджаплэм ишIын бюдже-тищыри къыхэлажъэ. Апэрэ илъэсым федеральнэ бюдже-тым сомэ миллион 18, республи-кэ бюджетым миллион 9, къалэм миллион 3 псэуалгъэм ишIын пэIуагъэхьагъ. ЯтIонэ-рэм, 2012-рэ илъэсым, сомэ мил-лион 31-рэ мин 630-м зытефэгъэ IофшIэн рашылагъ. Мы илъэ-сым сомэ миллион 74-м ехуэ

Ящэнэрэ еджаплэу респу-блнкэм щашIырэр Адыгэкъалэ хэхьэрэ къуаджэу Хьэлъэкъуае щагъэпсы. Ари Яблоновскэм дэт ООО-у «Стройагропро-мым» ешIы. Федеральнэ про-

Еджаплэм ишIын бюджетищыри къыхэлажъэ. Апэрэ илъэсым федеральнэ бюджетым сомэ миллион 18, республикэ бюджетым миллион 9, къалэм миллион 3 псэуалгъэм ишIын пэIуа-гъэхьагъ.

граммэу «Къуаджэм исоциаль-нэ хэхьоныгъэ» зыфиIорэм хэтэу ар агъэпсы.

ЗэкIэмкIи проектым къызэ-рэдилытэрэмкIэ, еджаплэм сомэ миллион 135-рэ мин 847-м ехуэ тэфэнэу щыт. Ар чIыплэ 360-м тегъэпсыхьагъэу ашIы.

Адрэ еджаплэхэу аухыгъэ-хэкIэ плыгъэн плъэкIыштхэм ягъэшпагъэмэ, мы еджаплэм джыри псэолъэшIын IофшIэнэу ищыкIагъэр макIэп. Пкъыр зэ-тельхьагъ, унашхьэр телъ, адрэ IофшIэнхэр зэкIэ джыри псэолъэшIхэм апэ ил. Адыгэ-къалэ гъэсэнэгъэмкIэ игъэIо-рышIаплэ ипашэу ТхьалI Махь-мудэ къызэриIуагъэмкIэ, еджа-плэр дэгъоуи, псынклэуи ашIы,

бюджетищыми къатIупщынэу щыт. Ащ щышэу миллион 45-рэ фэдиыр, федеральнэ бюджетым, 26-м ехуэр респу-бликэ ыкIи чIыплэ бюджетым 9 фэдиз къахэкIынэу щыт. Игъом ахыщэр къалэкIахъэ-мэ, еджаплэр Iоныгъом и 1-м ехуэлэу аухынэу мэгугъэх.

Зедгъэжыгъэм къышегъэ-жыгъэу республикэм ипашэхэм псэолъэшIыныр зэрэклорэм анаIэ къытет. Республикэм ипашэу ТхьакIушынэ Аслъа-ни, Премьер-министрэу Къум-пIыл Мурати мызэу, мытIоу къэкуагъэх. Арышъ, джыри ахэм яшIуагъэ къагъэкIонышъ, игъом еджаплэр аухынэу мэ-гугъэх.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Ахъщэр пшахьом фэдагъ, ау...

Хэгъэгъу клоцI ИофхэмкIэ къэралыгъо гъэорышланIэу Къыблэ федеральнэ итхылым цыфхэм республикэ министрствэмрэ ялофышIэхэм Тэхьутэмькъое районым ит псэунIэу Прикубанскэм фитыныгъэ ямыIэу, хэбзэнчъэу пшахьом кыда-щыцтыгъэу агъэунафыгъ.

ПсыутIэ хызмэт зэрхыгъу къызыгъэ-лгъагъоштыгъэ сатыушIэм псыхъоу Пшызэ пшахьор кыхищытыгъ.

Оперативнэ-лгъыхон Иофхэбзэу полицием илофышIэхэм зэрхыгъэхэм яшIуагъэкIэ, пшахьор кызырэхашырэр, зэраушэрэр, зэрэуашырэр, зэрэщэрэр агъэунафыгъ ыкIи тхылъхэр агъэпсы-гъэх. Цыф кызырэхашырэр, Адигеим ыкIи Краснодар краим ащылэжьэрэ псэолъшIи хызмэтшIанIэхэм хэбзэн-чъэу кычIащыгъэр арашIэщыгъ. На-хыбэм ахъщэр кызырэхашырэр пшахьор кызырэхашырэр чIыпIэр ары.

Фирмэм итхылъхэмрэ ипкыгъэхэмрэ язэгъэшIэн пыл актхэм кызырагъэ-лгъагъагъэмкIэ, икIыгъэ илгъэсым

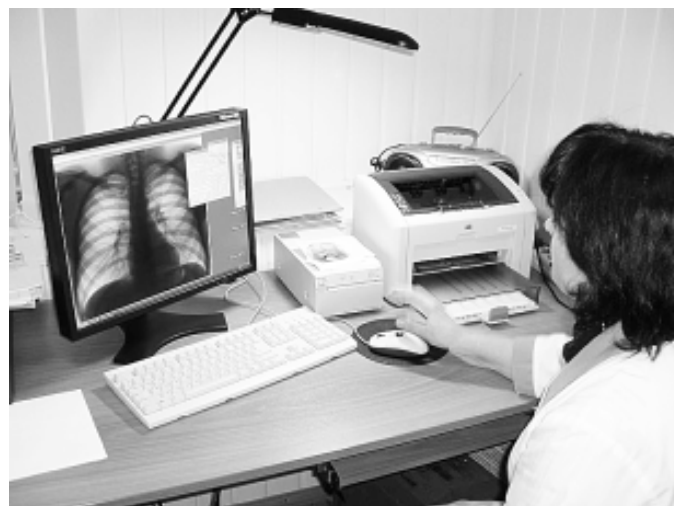
ишышхъэIу мазэ кышыублагъэу 2013-м имэзэе нэс хэбзэнчъэу пшахьор зэрашIагъэм кыкIэклогъэ ахъщэр сомэ миллиони 9-м нахыб.

ХызмэтшIанIэм ипашъу Тэхьутэ-мыкыуае щыц хулыфыгъэу илгъэс 43-рэ зыныбжым ылгъэныкIэ хэгъэгъу клоцI ИофхэмкIэ АР-м и Министерствэ иследственнэ гъэорышланIэ УФ-м и Уголовнэ кодекс иятлонэрэ Iахь ия 171-рэ статьякIэ (мылкъушхо кызыкIэклогъэ хэбзэнчъэ сатыушыныр) уголовнэ Иоф кызылгъыгъ.

Хэбзэуконыгъэр зыщызэрахъгъэ чIыпIэхэр, хызмэтшIанIэм игъэоры-шIанIэ унэ кыалыхыгъэх. Фирмэм ифинанс тхылъхэр, автотранспортнэ ыкIи хэушхъафыкIыгъэ техникэу 4, псыхьом пшахьор кызырэхашыгъэ техникэу 2 кыагъотыгъэх ыкIи ахэр Iахыгъэх.

Уголовнэ Иофэу кызылгъахыгъэм кы-хиубыгъэр оперативнэ ыкIи следственнэ ИофшIанхэр макIох, мы хэбзэуконы-гъэм епхыгъэ горэхэр джыри щылэхэмэ, Тэхьутэмькъое районым ичIыопс-ягъэу рагъэкIыгъэр агъэунафы.

ПкIэ хэмылгъэу ауплгъэкIуштых

Жэгъэгъузым ебэныгъэным и Дунгэ мафэ инэгъэокIэу шIоигъоныгъэ зилэ пстэуми зарагъэуплгъэкIун амал ара-тыцт.

Непэ, мафэм сыхьатыр 11-м кы-щыублагъэу 2-м нэс, «Белая ромаш-

ка» зыцIэ Иофхэбзэу Мыекъуапэ игупчэу Лениным ыцIэ зыхы-рэм щыкIошт. Флюо-рографии зитхыабылхэр языгъэшIы зышIоигъо пстэури зэхэащакIохэм рагъэблагъэх.

— Иофхэбзэр зы-кIызэхатщэрэр флюо-рографием имэхьанэ цыфхэм кыагурыгъэ-логъэныр ары. Мы уп-лгъэкIушIэр жэгъэгъу зилэхэм якыыхэгъэ-щынкIэ анахь шIуагъэ кызытыхэрэм ащыщ, узыр къежьэгъэ кы-дьеу дгъэунафын тэ-

лгъэкIы, ар нахь гъэхъужыгъошIу ыкIи, — кышыцагъэщыгъ псауныгъэр кы-ухъумэгъэнымкIэ АР-м и Министер-ствэ.

ЗызыгъэуплгъэкIу зышIоигъо пстэу-ми пкIэ хэмылгъэу ар афагъэцэкIэшт.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

Икьюу непэ амыгъэфедэгохэрэми...

ПСАУНЫГЪ

Къэралыгъом ицыфхэу ащ ибаиныгъэ шхъаIэу щытхэм япсауныгъэ кыухъумэгъэныр анахь мэхьанэ зилэ Иофыгъохэм зэрашIащым щэч хэлгъэп. Аужырэ илгъэс зэкIэлъыкIохэм а лгъэныкIомкIэ Урысыем имы-закъоу, тиреспубликэкIэ лгъэ-бэкъушIоу ашIыгъэхэм гугъапIэ къаты тимедицинэ кыулыкIу мырзэныгъэу цыфхэм фыря-Iэр нахь макIэ хъунэу, шэпхъэ-шIуэхэм адишIэрэ медицинэ Iэпылгъу нэгырэ пэпчэ ыгъо-тын амал щылгъэным тыкы-фэклонэу. Гъэнэфагъэба мыл-кур гупчэм кыпфетIупщыми, ар шIуагъэ кыгъэу бгъэфедэн плгъэкIын зэрэфаери. Мары пса-уныгъэр кыухъумэгъэным икыулыкIу гъэкIэжыгъэным и Программэ кыдилыгъэрэ мылгъоу республикэм кыфа-тIупщыгъэр икьюу ыкIи игъом зэрагъэфедэгъэм кыыхэкIэу, мылгъоу тегъахъо етIани кы-зэрэратыгъэм тышыгъуаз. Рес-публикэм и Лышхъэу Тхьа-кIушынэ Аслъан ренэу а Иофыр инэплгъэгъу зэрэрымгъэкIы-щыгъэм кIэухышIухэри кы-кIэлъыкIуагъэх.

Непэ тимедицинэ кыулыкIу кIэу кыыхъагъэхэм ащыщ цыфыр иунэ исэу е нэмыкI чIыпIэ, нэмыкI регион щылгъэу поликлиникэу зэпхыгъэм щылгъэ-жэрэ врачэу ишыкIагъэм джэ зыщыфэе мафэм кIонэу (мэфэ 14-м кыкIоцI) заригъэтхын зэрилгъэкIыштыр «электронная регистратура» зыфалорэмкIэ. Ащ фэдэ фэло-фашIэм типокли-никэхэр атехьанхэм фэшI ахэм ачIагъэуагъэх сетевой ыкIи сервернэ оборудование, компьютерхэр. Поликлиникэ-хэм ярегистратурэхэм амал яIэ хъугъэ цыфэу «электроннэ ре-

гистратурэр» кызыфэзыгъэфедэгъэм, еж ышхъэкIэ кы-кIуагъэм яхылыгъэ кыбарыр зэкIэ автоматизированнэ шы-кIэм тетэу агъэхъазырынэу, компьютерым ар ренэу «дэ-лгъэныгъэ». Информатхэм поли-клиникэхэм ачIэхъу пэшоры-гъэшгъэу врачым джэ талон кызытыгъэным имызакъоу, тызэсгъэ шыкIэм тетэу «ре-гистратурэ шхъаныгъупчъэ-ми» Иоф ашIэ. Ахэр щыбгъэзы-енхэ плгъэкIыштыгъэ. Поликли-никэхэм кыауалIэхэрэм яна-хыбэр нэж-Iужьхэр арэу зэ-рэщытыр кыдалыгъи, ахэм Iэ-пылгъэу афэхъунхэу ашIыгъ мы учреждениехэм ялофышIэхэр.

Информатхэм, нэмыкIэу кыэпIон хъумэ, «электроннэ регистратурэхэм» Иоф ашIэмэ, цыфхэр ахэм ясагъэхэмэ, кы-зыфагъэфедэхэмэ зэдгъашIэ тшIоигъоу Мыекъуапэ иполик-линикэхэм ащыщэм бэмышIэу тащыIагъ. Анахь цыфыбэ (нэгырэ мин 60 фэдиз) зэп-хыгъэ поликлиникэу N 1-м непэ мы аппаратым фэдэу плы чIэт.

АхэмкIэ пэшорыгъэ-шъэу зыхэпхэн плгъэ-кIынэу специалист зэ-фэшхъафи 9-мэ аджэ (унашъоу мыщкIэ щы-Iэм кыдилыгъэрэр спе-циалисти 5-мэ аджэ за-рагъэтхын алгъэкIыныр ары). Ау мыщ джэным зы чIыпIэ шъуналэ те-шъодгъадзэ тшIоигъу: «электроннэ регистрату-рэм» кыуитырэ тало-ныр плыгъэу врачым джэ уклонэу щытэп, мафэу кыыхэпхыгъэм уахъгъэу укызыщекIол-лэн фаеу итхагъэм та-кыкIэ 15—20 иIэу реги-

стратурэм уIухъаныш, «статалон» зыфалорэр кыапыхын фае. Ащ охътабэ ымыхыштыгъэ ары поликлиникэхэм ялофы-шIэхэм кызырэдгуагъэIуа-гъэр. Ау поликлиникэм цыфэу кыепхыгъэхэм афэгъэхыгъэ кыбарэу IэкIэлгъым («база данных» зыфалорэр) о пфэгъэ-хыгъэу мытэрэзыныгъэ горэ-хэр хэтмэ (медицинэ полисыр е адресыр зэблэхъугъэ хъугъэ-мэ) Иофыр кызытэуоцIшт. Арыш, пстэуми апэу ахэр зэкIэ тэрэзынхэм, компьютерым кыбар икыу «дэлгъэным» хэти лыплгъэ фае «электроннэ ре-гистратурэм» зыфигъэзэным ыпэкIэ.

Поликлиникэу N 1-м иврач шхъаIэу В. Астаховым кы-зэрэхигъэщыгъэмкIэ, цыфхэр тIэкIу-тIэкIоу информатхэм якIуалIэх, агъэфедэхэу аублагъ.

— Ау, — ело ащ, — чэзы-хэр джыри щылгъэх, сыда пIомэ а аппаратхэм цыфхэр джыри зэрамысагъэхэм имы-закъоу, специалистхэр зэри-мыкыухэрэри Иофым кыыхэхь.

Мы программэу тызытехъа-гъэр поликлиникэмкIи цыф-хэмкIи Iэрыфэгъоу щыт, ау джыри Иоф дэшIэгъэн фае.

ШыпкIэр пIощтмэ, инфор-матыр кызыфэгъэфедэным кын хэмылгъэу кыгъышхыгъ, ар зымыштэхэрэми, зыгу ри-хыгъэхэми поликлиникэм тащырихылагъ. Аужырэхэр, нахыбэрэмкIэ ныбжыкIэх.

Поликлиникэхэм ачIэт «элек-троннэ регистратурэ» пэпчэ ышхъагъэкIэ пылгъагъэ зэхэугу-фыкIыгъэу, лгъэбэкъу-лгъэбэкъоу пшIэн, узытелгъэбэн фаехэр зэ-кIэлъыкIоу кызыщыгъэлгъэ-гъогъэ тхьапэхэр. Ахэр лгъэшъу IэпылгъушIу мэхьух.

Урамэу Первомайскэм тет поликлиникэу тызычIэхъагъэм информатитIу чIэтыр. Ау мыщ «электроннэ регистратурэмкIэ» зызыщыхэпхэн плгъэкIышт за-къор терапевтым джэ. НэмыкI специалистхэм уафаемэ, регис-тратурэ шхъаныгъупчъэр ары

чэзыур зыщыуубытын фаер.

ИофыгъуакIэм сыдигъуи кы-ныгъо кыпэкIы, етIани цыф-хэри шIэхэу ахэм ясэнхэ амы-лгъэкIэуи мэхьу. Мы информат-хэм шIуагъэу ялэр гъэнэфагъэ, ау гумэкIыгъо кызыпыкIын ылгъэкIынэу сэ сшхъэкIэ сшIо-шырэр врачым икабинет пчъэ-Iупэ уахъгъэу италон итхагъэм ехъулгъэу кыуIухъэгъэ сым-джэр игъом чIэхъашышт-чIэ-мыхъашыштыр ары. Сыда пIомэ бэрэ тызэрэрихылагъ, врачыр кыэгужыуагъэу, нэмыкI ИофшIанIэ кыкIыжъэу, кыкIон ылгъэкIышт, нэосэныгъэкIи, чэзыум хэмытэу, ащ джэ чIа-щэн фаехэри кыкыокIыштых. Ары кыс уахъгъэр макIо, чэзы-ум хэхъо... Ахэм афэдэ Иофы-гъохэр щыгъэзыагъэ мыхъухэ-мэ, гумэкIыгъуагъэ тапэкIи ащ кыыхэкIын ылгъэкIышт. Техни-кэм изакъоу зэкIэри зэшIуихын иамалэп, цыфхэм Iэдэбэу ахэ-лгъыми бэ елгытыгъэр. Ау на-хышIум тышыгъуын.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминт.
Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан тырихыгъэх.

Москва

ЗЫКЪЫЩАГЪЭЛЪЭГЪУАГЪ

Адэгэ Республикэм зеклонымкIэ ыкIи зыгъэпсэфыпIэхэмкIэ и Комитет ипашцэу Къэлэшъэо Инвер зигъусэгъэ лыкIо купыр я VIII-рэ Дунэе зеклон къэгъэлъэгъонэу «Интурмаркет-2013» зыфилоу Москва шыкIуагъэм хэ-лэжыагъ.

— Къэгъэлъэгъонхэм зеклоным фэгъэзагъэу Iоф зышIэрэ нэбгырэ 1400-рэ фэдиз ахэлэжыагъ, ахэм нэбгырэ мин 80-м ехъу яплыгъ, — къыIуагъ И. Къэлэшъаом.

Тиреспубликэ ащ фэдэ къэгъэлъэгъонхэм бэрэ ахэлажэ, шIуафтынхэр къащехъых. Джыри дэгъоу загъэхъазыргъагъ. Адыгеим зеклоныр шызэхэщэгъэным ыкIи ащ фэдэ къыхъу гъэпсыгъэным пае шIэгъэн фаехэмрэ амалэу шыIэхэмрэ зыфэдэхэр къызылотыкIырэ мэ-къэгъэлъэгъонхэм зыгъэлъэгъонхэм шалъэгъугъэх. Республикэм изыгъэпсэфыпIэхэр зышIогъэ-шIэгъоныгъэхэм ахэмкIэ нэIуасэ зафащыгъ.

Комитетым ипашцэ зэрэхигъэунэфыкIырэмкIэ, «Интурмаркет-ым» ухэлэжъэным мэхъанэ иI.

Ар къэгъэлъэгъон анахь инэу ыкIи гъэшIэгъонэу зэрэщытым имызакъоу изэхэщэн Урысые Федерацием зеклонымкIэ иагентствэ, федеральнэ ыкIи сэнэхъат къулыкъу зэфэшъхъафхэу зеклон индустриер гъэпсыгъэным дэлажэхэрэр ащ хэлажэх. Арышъ, къэгъэлъэгъоныр оклофэ Адыгеим идэхагъэрэ изыгъэпсэфыпIэхэмрэ нахъышIоу зэзыгъашIэ зышIогъэхэр къырагъэблэгъэнхэ алъэкIыгъ, зеклоным пылъ цыфхэм зэзэгъыныгъэхэр адашыгъэх.

«Интурмаркет-2013»-м зеклоным зегъэушъомбгъугъэнымкIэ зэзэгъыныгъэ зыдашыгъэ Китаим илIыкIохэри хэлэжыагъэх, китай зеклоным и Илгъэс Урысыем къыщызэIуахыгъ.

(Тикорр.).

Къэралыгъо шапхъэхэмкIэ гъэсэныгъ

Шэуджэн районым республикэ семинар мы мафэхэм шыкIуагъ. КIэлэ-

егъаджэхэм яшIэныгъэхэм зыщахагъэхьорэ республикэ институтыр Iофтхъабзэм кIэщакIо фэхъугъ. КIэлэ-егъаджэхэм егъэджен амалэу алэкIэлъхэм зягъэушъом-бгъугъэныр, Iэпылэгъу афэхъугъэныр мурад шъхъалэу зэхэщакIохэм зыфагъэуцуужыгъ.

Шэуджэн районым гъэсэныгъэмкIэ игъэIорышIанIэ иIофышIэхэр, кIэлэегъаджэхэр зэIу-кIэм къырагъэблэгъагъэх. Шьо-

лпыр, лъэпкъ ыкIи этнокультурнэ Iахъхэр, IэкIыб къэралыгъуабзэхэм язэгъэшIэн ублэпIэ классхэм зэрашъызэхашъшт шIыкIэр федеральнэ къэралыгъо егъэджен шапхъэхэм адиштэу гъэпсыгъэнхэм атегушыIагъэх. А шапхъэхэм къызэрэдальгъэрэмкIэ, предмет пэпчъ десэ уахътэу проценти 5 — 10-р лъэпкъ ыкIи шьолпыр Iахъхэм афэгъэнэфагъ. Ахэм район кIэлэегъаджэхэр нэIуасэ афащыгъэх.

Нэужым адыгабзэм, урысыбзэм, тарихъым, географием, биологием, IэкIыб къэралыгъуабзэхэм язэгъэхыгъэ егъэджен сыхъатхэр рагъэкIокIыгъэх. Институтым илIыкIохэр ахэм яIофшIэн лъыплъагъэх, предмет пэпчъ зэфэхьысыжьхэр фащыгъэх.

Хъакурынэхьэблэ гурыт еджа-

пIэм икIэлэегъаджэу Гъыш Нахъмэт адыгабзэм изэгъухыгъэ егъэджен сыхъат къытыгъ. ИIофшIэн зэрэзэхьхэрэм, ыгъэфедэрэ нэрылэгъу Iэпылэгъухэм къатегушыIагъ. Ащ иIофшIэгъоу Чэтэжъыхъэ Эммэ Къуекъо Налбый ипроизведение «Гум инэф, псэм ифаб» зыфиIорэмкIэ мастер-класс я 11-рэ классым къыщитыгъ.

Хъакурынэхьэблэ гурыт еджапIэу N 1-м икIэлэеджакIохэм хъакIэхэм концерт цыкIу къафагъэлъэгъуагъ. АлэкIэ ашIыгъэ нысхъэпэ цыкIухэу, тхъапэм, шэкIым ахэщIыкIыгъэ пкъыгъохэу Iофтхъабзэм къырахыллэгъэхэм арагъэплъыгъэх.

ШХОНЧЫБЭШIЭ Рузан.

Сурэтхэм арытхэр: Гъыш Нахъмэт; кIэлэцIыкIухэм яIэшIагъэхэр.

• КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр

пшIэнкIэ
гъэшIэгъоны

Цыфымрэ псэушъхьэхэмрэ

Къэралыгъоу Новэ Зеландием итемыр лъэныкIо иIэ хым тет къухъэхэр зэп, Iлоп мыжъо-къушъхьэ папцIэхэу псы чIэгъым чIэгъэм яутэкIыхэмэ ыкIуэтэхэу къызэрэхэкIыгъэр. 1871-рэ илгъэ-сым игъэмафэ къухъэм ис матросхэу пшагъом хэтхэу мыжъо-хэм аклоцIырыкIыхэрэм гу лъа-тагъ дельфин фыжышхоу есырэм. Ар къухъэм ыпэ итэу есы-щтыгъэ якIэщакIо фэдэу къа-щыхъоу. Мыжъо папцIэхэм къу-хьэр заблэкI нэуж псэушъхьэр алъэгъужыгъэп. Джа мафэм шегъэжыагъэу а чIыпIэ шына-гъом дэжъ блэкIырэ къухъэ псгэ-умэ а дельфин «лоцманыр» апэ итэу, къухъэхэр зыдэкIорэ дэ-ныкъомкIэ зэресырэр хым тет-хэм ренэу алъэгъуштыгъэ. Зэ-кIэмэ анахь гъэшIэгъоныр дель-фин кIэщакIор зыпэ ит къухъэ-хэм ащыщ зи къызэрэщымы-шыгъэр ары.

Дельфиным гъогур къаригъэ-лэгъуэзэ къухъэхэр бэрэ зэри-щагъэх ешъуакIо горэм шхон-чымыкIэ еулэфэ. Мазэ фэдиз те-шIагъэу дельфин гъуазэр къэ-лэгъуагъ. Ащ ыуж тхъамэфи-тIум ехъу тешIагъэу Новэ Зелан-дием иправительствэ псэушъхьэ Iушыр къэухъумэгъэным фэгъэ-хыгъэу унашъо къыдигъэкIыгъ. Ащ зэрар езыгъэкIырэм ахъщэ пщыныж ин тыралъхъан зэрал-гъэкIыштыр унашъом къышчио-щтыгъэ. Джауштыгъу хэбзэ Iоф зэ-рэхъугъэм ишIуагъэкIэ, дельфин Iушым «илоцман къулыкъу» 1912-рэ илгъэсым нэс ыхъыгъ.

ХьэцIэ-пIацIэхэу цыфым иягъэ къезыгъэкIыхэрэм ягъэ-кIодынкIэ къолэбзыхэм яшIуа-гъэу къагъакIорэр бэдэд. Гъэма-фэм илгъэхъан зы пцIащхьом ба-дзэхэу, аргъойхэу, бэдзэ нэшъ-хэу ыкIи нэмыкI хьэцIэ-пIацIэ жъгъэхэу зы миллион фэдиз еубыты. Бзыу цыкIум чэщ-зы-мафэм къыкIоцI ежъ ионтэгъу-гъэ фэдиз хьэцIэ-пIацIэ ешхы. Аужыпкъэм анахь бзыу цыкIоу королек зыфаIорэм илгъэсым къыкIоцI хьэцIэ-пIацIэ миллио-нипшIым нэс IэкIэIуадэ. Пчэн-дэхъу миным зы мазэм къыкIоцI мэцIэ тонн 22-рэ агъэкIоды-н алъэкIышт. Зы кукумям гъэма-фэм къыкIоцI губгъо цыгъо зэ-фэшъхъафэу миным ехъу зи-шхыкIэ коц тонн кегъэнэжы.

Махъушэр «шьоф нэки къу-хьэкIэ» алъытэ хэгъэгу фабэхэм ащыпсэурэ цыфхэм. Ар хьы-лгъэзэхэ псэушъхьэхэм ащыщ къодыеу щытэп. Мэхъушэлъыр цыфым ешхы. Махъушэм иши IэшIу. Ащ ыц хэшIыкIыгъэ паль-тэур мэлышъо джэдыгум нахы нахь фаб.

Махъушэм хьылъэу тонн ны-къо тепхыхъагъэу къырихъа-кIын елэкIы. Пшэхъо пIырым псынIкIэу рэкIо ыкIи гъогуонэ-шхо ыкIуным тегъэпсыхъагъ.

Анахь фабэр арыми, псы емы-шъоу мэфэ заулэ хэтын елгъэкIы. Бэ ебгъэхын фаеу шыгъэп, шхын зэхэдз зышIырэм ащыщэп. Па-нэхэр ышхынхэр икIас.

ИжыкIэ къышгъэжыагъэу ахалтекинскэ шыхэр лъэпкъ лъэ-шэу зэрэщытхэр цыфыбэмэ ашIэ. Ар дунаим тет шы анахь дахэхэм ахалыгъэ. ИтеплэкIи, изекIуакIэки, ичъакIэки нэмыкI шы лъэпкъхэм къахъшы.

1935-рэ илгъэсым ахалтекин-скэ шыхэм Туркмен ССР-р цIэ-рыло ашIыгъ. ХэшыпыкIыгъэ шыу 60-р шыгъэчъэшхэм атес-хэу Ашхабад кыкIыхи, Моск-ва къэкIуагъэх. Гъогуонэшхоу къакIугъэр къиныгъ. Къызэпа-чыгъэх а шыухэм Кара-Кум пшэхъо шьоф нэкир, тIуакIэ-хэр, къушъхьэхэр, гъогу Iае-хэр. Сыдэу щытми, километрэ 4300-рэ хъурэ гъогууанэр мэфэ 84-кIэ шыухэм къызэранэкIыгъ.

Ахалтекинскэ шы лъэпкъ дэ-гъухэр хъугъэнхэм яшъыпкъэу Туркменистан шыпылгъэх Совет хабзэм илгъэхъан. Непэ Тур-кмениер къэралыгъо шъхъафэу мэпсэу, а шы лъэпкъ лъэшхэм яхъун яшъыпкъэу шыпылгъых. Дунэе шыгъачъэхэм а шы лъэпкъ-хэр ахэлажэх ыкIи апэрэ чIы-пIэхэр къахъых. Всесоюзнэ мэ-къумэщ выставкэм дышгъэ медаль пчъагъэ а шыхэм къащыратыгъ.

Самолетэу быбырэр къолэб-зыгум зеутэкIыкIэ ыкIуэтэн ыльэ-кIышт. Ащ фэдэ зеутэкI зы-щыхъугъэу къалотэжыырэр Кали-форниер ары. 1910-рэ илгъэсым быбырэ аэропланым ируль гъэ-IорышIанIэ чайкэ къеутэкIи дэ-нагъ. Ащ ыпкъ кыкIэу аэропла-ныр пилотым ыгъэIорышIэжыын ымылгъэкIэу къефэхыгъ.

ИлгъэсиплIым кыкIоцI (1942 — 1946-хэм) Америкэм исамолетхэм ащыщхэр 473-рэ быбы-рэ бзыухэм яутэкIыгъэх. Бзыу

лъэпкъ инхэу къаз, псычэт, хьарз зыфэпIощтхэм афэдэхэр самолет кабинэм Iулэ апчым къызеутэ-кIыхэкIэ, тхъамыкIагъоу къа-хъулэрэр къэIогъуай. Турборе-активнэ самолетхэм быбырэ къо-лэбзыур зыIуалъашъошъ, само-летыр къефэхы. Ащ фэдэ тхъа-мыкIагъо тыхэгъэгуи къыщыхъу-гъэу агъэунэфыгъ.

Къыблэ Африкэм ичIыпIэхэм ащыпщхэм телефон связыр ащы-зэщыкIэу бэрэ кыхэкIы псэу-шъхьэхэм ялажэкIэ. Нахьы-бэрэмкIэ ащ фэдэхэр зылажэх-хэр мамунэхэр арых. Ахэр тур-никым фэдэу гъучIычхэм апы-шIагъэхэу джэгухэу бэрэ кы-хэкIы. Есагъэхэшт, физзарядкэ фэдэу, купышхо хъухэу мамунэ-хэм загъэджэгукIы. Ары къэс гъучIычхэр зэпачых, ежъхэри къефэхыхэу мэхъу.

Пылхэми телеграф пкъэухэм защахъозэ ракIыкIых. Ащ фэдэ шIыкIэм гъучIычхэр зэпечых. Жирафыр чъэзэ ыпшгъэ гъучIы-чим шIуанэу, связыр зэщигъа-къоу мэхъу.

Акулэр ренэу мэлэкIэ малIэ, арышъ, ыпэ кифэрэ шыIэмэ зэ-дэдзэ, ежъ ищырхэри ышхыж-хэу мэхъу. Ащ ынэгъу ыгъэткIун ымылгъэкIыхэрэри къенэжых, язэрар къекIырэп. А псэушъхьэ-шхом ынэгъу къырагъотагъэхэм ащыпщых почтэ посылкэхэр, ка-као, кофе, пцэжые, лы зэрылэ банкэхэр, дышгъэ ахъщэхэр, уасэ зигъэ пкъыгъохэр, пхъэшIэ Iэдэ-уадэхэр, джыбэ ыкIи Iэпшгъэ сы-хъатхэр, нэгъунджэхэр, кастрю-лэхэр, кортик зэрылгъхэр, шы-гъынхэр, гъучIыIунэхэр, шляп-хэр, шы налхэр, зэрэхаутырэ ма-шинкэхэр, кIэрахъохэр, нэмыкI пкъыгъохэри.

Бжъэр быбы зыхъукIэ ытамэ-хэр секундэ пэпчъ шъытIум ехъу-рэ егъэсысых, тхъаркъом ар зэ-ришIэрэр бгъо ныIэп. Бжъэу не-

ктар зыугъоирэр быбы зыхъукIэ зы сыхъатым километри 6,5-рэ екIу. Джа скоростыр ыIыгъэу зы бжъэр къэгъэгъэ мини 7-мэ зы мафэм атетIысхэ. Джары бжъа-Iохэр зыдэтIысырэ чIыпIэм щыт садхэмрэ къэкIыхэрэмрэ зыкIэ-багъохэрэр. Зы бжъэм шъоу ки-лограмм ышIыным пае километр-рэ мин 300 къызэпчыбыхъан ыкIи къэгъэгъэ миллион 19-мэ атетIысхъан фае.

Страусыр псынIкIэ дэдэу чъэрэ бзыу лъэпкъмэ ащыщ. Ащ зы сыхъатым километри 120-рэ ечы. Чъэ зыхъукIэ ыльахъохэр зэрэзэблихырэр еплъыхэрэм алъэгъун алъэкIырэп. Африкэм шыIэ страусхэм къакIэцIырэ кIэнкIэхэр иных, чэт кIэнкIэ 25-рэ акIоцI ифэшт. КIэнкIэу сантиметрэ 35-рэ зыкIыхъагъэм ионтэгъугъэ зы килограмммы ехъу. ИкIэнкIашъо Iужъушъ, хъакъу-шыкIу хэпшIыкIы хъушт, шхын гохъмэ ахалыгъэ.

Африканскэ страусыр къы-зыуаокIэ, шылъабжэм нахы нахь лъэш, арышъ, бгъэгубжы-мэ, лые къыуихышт. Ау ар къып-тебэнэным Iофыр нэсымэ, хэкIы-жыпIэ шымыIэу щытэп. Ащ фэдэ зыхъукIэ, бэщым уипало пылпъэу лгъагъу пIэгымэ пкIэрэ-кIыжы. ЗэрагъэунэфыгъэмкIэ, страусыр зытебанэрэр ежъ на-хы нахь цыкIухэр арых, нахь лгъагъэм атегушIухьэрэп ащэ-щынэшъ.

Зыгъэхъазыргъэр
ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.

Цыфым ипсауныгъэ изытет зыфэдэр, тапэкIэ зыфэдэщтыр бэкIэ ялгытыгъ тичыопс икъэбзагъэ. Сыд фэдизэу цыIэкIэ-псэукIэ дэгъу тилэу, тиреспубликэ идэхагъэкIэ, икъэбзагъэкIэ ад-рэхэмэ такъыхэщэу тыпсэуным тыкIэхьопсымы, ар джырэ лъэ-хьан кыддэхьу дэдэу пфэлоштэп. Сыда пIомэ къэбзэныгъэм ыльэ-ныкIокIэ цыф пэпчъ пшъэдэ-кIыжъэу ыхьырым икъоу уасэ фишлырп. ТизекIокIэ-шыкIэ-хэм, шъхьэкIэфэныгъэу чIы-опсым фытиIэм тишылэныгъэкIэ, типсауныгъэкIэ бэ зэрялгытыгъэр зэкIэми кыдгурыIозэ мы гумэ-кIыгъор шыгъэзыжыгъэным екIоллэкIэ тэрэз кыфэгъотыгъэн фае.

АР-м и Лышъхьэу Тхьа-кIушынэ Аслъан иунашъо-кIэ республикэм ит псэупIэ-хэм ясанитарнэ зытет шап-хьэхэм адиштэу гъэпсы-гъэнымкIэ пшъэдэкIыжъ зыхьышт пашэхэр муниципальнэ образованиехэм зэ-кIэми ашигъэнэфагъэх. Ар гъэцэкIагъэ зэрэхьурэм ежъ-ышъхьэкIэ республикэм ипа-щэ лъэплъэ.

Санитарнэ шапхьэу шыIэхэр аукъохэзэ, чIыпIэ зэфэшъаф-хэм хэкIыр зэрашъыратэкъухьэ-рэм гумэкIыгъуабэ кызырэпы-кIырэр Адыгэ Республикэм и Правительствэ итхьаматэу КъумпIыл Мурат министр-хэм я Кабинет изэхьыгъэхэм бэрэ къашелъты. Цыфхэм зы-зыщагъэпсэфырэ чIыпIэхэм, мэхэм хэкIыу ахэлъыр бэ-дэд. Мы Iофыгъом фэгъэзгъэ организациехэм япшъырыль-хэр нахь тэрэзэу зэрагъэцэ-кIэнхэ фаер, ишыкIагъэ ху-мэ студентхэр, кIэлэеджакIо-хэр, общественнэ организа-циехэм ялIыкIохэр зыхэлэ-жъэрэ шIыхьафхэр зэхашэхэ-зэ ашIын зэралъэкIыштыр Правительствэм ипащэ къеIо. Ау къалэхэм ыкIи район адми-нистрациехэм япащэхэм ренэу мы Iофыгъом анаIэ тырарегъа-дзэми, нахьышIум ыльэныкIокIэ ар зэшIохыгъэ хъоу пфэлоштэп.

Анахьэу гъатхэр кызыхьэкIэ ары хэкIым ыльэныкIокIэ гумэ-кIыгъохэр кызыуцухэрэр. Цыфхэм яшагухэр аукъэбын-хэу фежъэх, ахэм къаугъоигъэ хэкIыр агъэунэфыгъэ итэкъупIэ-хэм намыгъэсэу, чылэ дэкIыгъо-хэм, мээ лъапсэхэм ашъыратэкъоу бэрэ кыыхэкIы. Жыбгъэр кы-зепщэкIэ шIоир кыырежъы-жъэшъ, гъогум кытырелъасэ, къэбзэныгъэм ыльэныкIокIэ ар сыд фэдэрэ шапхьэхэми адиш-тэрэп. Арэу шытми, ащ цыфхэр кыгъэуцухэу пфэлоштэп, ежъ-хэм яшагъу шIоир кыдарэщи, адыкIэ хьуштым ыгъэгумэ-кIыжъхэрэп.

Къэлогъэн фае непэ тиреспу-бликэ ит къалэхэм ыкIи ирайон-хэм хэкIыр, пыдзафэхэр зэра-

шэлIэшт итэкъупIэхэр хабзэм диштэу агъэунэфыгъэу зэрэщы-мытхэр. Ащи ушъхьагъу гъэнэ-фагъэ имыIэу щытэп.

Адыгэ Республикэм тыкъэзы-уцухьэрэ дунаймрэ чIыопсым икъэкIуапIэхэмрэ къэухьумэ-гъэнхэмкIэ ыкIи ошIэ-дэмышIэ IофыгъомхэкIэ и ГъэlorышIапIэ иIофышIэу Теуцожь Индрис кызырэIуагъэмкIэ, хэкIым еп-хыгъэ Iофыгъохэм уарыгушы-Iэныр кыинэу щыт. Сыда пIомэ ахьщэу пэлухьаштыр бэ. Хэб-зэгъэуцугъэу шыIэм кызырэ-

Кабинет ыштагъ. Илээс зэкIэ-лIыкIохэм мы программэм игъэцэкIэн сомэ миллиардитIум ехъу республикэм шытIуагъэ-хьанэу агъэнафэ. Ащ кыдыхэ-лIытагъ пыдзафэхэр переработ-кэ зышIышт комплекси 3-м яшIын.

А программэм ахьщэншо тефэ нахь мышIэми, мэхьанэшхо иIэу щыт. ГушыIэм пае, мыекъопэ республикэ «Технопарк» зыфи-Iорэ комплексэу ашIыштым Мыекъопэ, Джэджэ, Кошхьэблэ районхэр ыкIи къалэу Мыекъуа-

Къэбзэныгъэр — зэкIэми зэдытиIоф

дильытэрэм тетэу зы чIыпIэ хэ-хыгъэ яIэу хэкIыр рацэлIэным-кIэ е ахэр агъэкIодынымкIэ муниципальнэ образованиехэм ащ фэдэ амалышхохэр яIэхэп. ЗэкIэ ишыкIэгъэ тхыльхэр пылъ-хэу хэкIитэкъупIэ зилэ закъор Мыекъуап ары.

— ЯкъэбзагъэкIэ къалэхэр, районхэр зызэбгъапшэхэкIэ, Мыекъуапэ, Кошхьэблэ районхэр кыыхэбгъэщынхэ плъэкIышт, — еIо Индрис. — ТэхьутэмькIоэ районым укыырыгушыIэн хьумэ, шапхьэхэм адимыштэрэ хэкIитэ-къупIэхэр бэу иIагъ. Ау тигъэ-lorышIапIэ инсепторхэм ар зауплъэкIум, санитарнэ шапхьэу шыIэхэм зэрадимыштэрэм кы-хэкIыкIэ, непэ ахэр агъэкIоды-жыгъэх. Джы ТэхьутэмькIоэ районым зэкIэ пыдзафэу, хэкIэу иIэхэр зыдащэхэрэр Инэм пэ-мычыжъэу шыт хэкIитэкъупIэр ары. Мы аужырэ илIэсыр пштэ-мэ, хэкIым иIофыгъохэм нахь дэгъоу апылIыхэ хьугъэ. Зэрэ-щытын фае фэдэу къатIыхьа-гъэх, тракторэу, зэкIэ техникэу ящыкIагъэхэр ашъыфгъэх. Инэм пэгъунэгъоу шыIэ хэкIитэкъу-пIэр агъэсты зыхьукIэ шIоуе, са-пэу кыпыкIырэр бэ. А псэупIэм дэхэр ыкIи пэмычыжъэу шып-сэхэрэр ащ лъэшэу ыгъэгумэ-кIыштыгъэх, «зыгорэ ешъушI» алозэ бэрэ кытфигеощтыгъэх. Джы мы аужырэ илIэсхэм цыфхэр гумэкIыгъо хэтыжъ-хэп, ащ дэгъоу дэлажъэхэ хьу-гъэ. Ау еIлани къэпIон хьумэ, хэкIитэкъупIэу ащ шыIэм тхыль-хэр икъоу пылъхэрэп. Хэбзэгъэ-уцугъэм кызыриIорэм фэдэу ар бгъэпсын хьумэ кыин мэхъу, ахьщэшхо тефэ. Ащ кыыхэкIэу программэу «Производствэм кыпыкIырэ пыдзафэхэм узэ-радзекIон ыкIи бгъэфедэнхэ зэрэплъэкIыштыр» зыфиIоу 2012 — 2016-рэ илIэсхэм ате-лытагъэр АР-м иминистрэхэм я

пэ арашъышт хэкIыр, пыдзафэ-хэр кырашэлIэщтых. ЕIлани ахэр агъэкIодынхэ къодыуе арэп пшъырылIэу яIэр, пыдзафэу «пе-реработатъ» афэшIыштыр ашIы-нэу программэм кыдылIыгъэ.

Я 2-рэ межмуниципальнэ ком-плексыр Адыгэ къалэ щашIынэу ары. Ащ ТэхьутэмькIоэ, Теу-цожь районхэм Адыгэ къалэ кыдэкIышт шIоир кырашэлIэзэ ашIышт. Красногвардейскэ ащ фэдэу шагъэпсыштым Красно-гвардейскэ, Шэуджэн районхэм къарыкIышт хэкIыр кырашэ-лIэшт ыкIи ащ переработкэ ща-шIышт.

ХэкIитэкъупIэ инхэр зилэхэр Адыгэ къалэ, Инэм ыкIи Мые-къуап арых. Джэджэ районми зыгорэ иI, хэушъхьафкIыгъэ организациехэм а хэкIитэкъупIэр агъэфедэ шъхьае, бэрэ техноло-гие шапхьэхэм адиштэрэп, ишы-кIэгъэ тылхэр пылъхэп. **Джа шапхьэу шыIэхэр зэрамы-гъэцэкIэрэм кыыхэкIыкIэ хэкIитэкъупIэхэм ежъ-ежы-рэу машIор къакIанэу мэхъу. Ащ нэмыкIэу псэупIэ зимыIэ шъхьэзакъоу къэнагъэхэр ащ щэпсэх, джахэм хэкIитэкъупIэм машIор кIагъанэ, ар сты хьумэ жъэу къатщэрэри еушIон, бэ гумэкIыгъоу кы-пыкIырэр. Ахэр зэкIэ кы-дылIытагъэу мы програм-мэр аштагъ.**

ХэкIыр тэрэзэу зэрамыгъэфе-дэрэм кыыхэкIэу организациехэм тазыр инхэр атыралъхьэх. Хэб-зэгъэуцугъэм кызыриIорэмкIэ, Мыекъуапэ шыIэ хэкIитэкъупIэр зыгъэфедэрэ «Транссервисы» федеральнэ экологическэ къу-лыкIум ыуплэкIунэу шыт. Арышъ, ахэр ары ащ ыуж итхэр.

— Адыгэ къалэ шыIэ хэкIитэ-къупIэр зыгъэфедэрэ пшъэдэ-кIыжъэу ыхьырымкIэ гъунэпкэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу

«Луч» зыфиIорэм гъэрекIо мини 100-м ехъу тазырэу тетлъхьагъ, — еIо Теуцожь Индрис. — «Ар икъоу кысфэтыштытэп, зыпари кысэшъумыIу» ыIогъагъ шъхьае, хэбзэгъэуцугъэм кы-зыриIорэм елытыгъэу ар игъом кызыремытыгъэм фэшI иIоф хьыкум ыжыфэ, тазырэу ытын фэягъэм фэдищ телъэу пшъэдэ-кIыжъ тырилъхьагъ. Джы ар къа-зэратетхьыжыштым ыуж тит, хьыкум приставхэм писъмэ афэд-гъэхьыгъ. Ар кызыкIасIорэр, ахьщэ макIэп ащ тетлъхьагъэр. УзегушIысэкIэ, кыин къатынкIи, шъхьае хэбзэгъэуцугъэм зери-тхагъэм тетэу дгъэпсэхэу тшIоигъу.

Инэм шыIэ хэкIитэкъупIэр зыпшIтэкIэ, мы аужырэ уахьтэм ащ лъэшэу ыуж итхэ, ащи шап-хьэу шыIэхэм кызырэдалыгътэ-рэм тетэу тхыльхэр ыгъэпсынхэу пшъырылIэхэр иIэх. Ащи тылIып-лъэшт, тэрэзэу мыпсэхэу зыхьу-кIэ тазырхэр ятетлъхьащтых. Ащ изакъоп, район администрацие-мэ япащэхэми тазырхэр атет-лъхьэхэу кыыхэкIы. Хэбзэгъэ-уцугъэр лъэшэу зыкьорэ, зымы-гъэцэкIэрэ пащэхэри, юридиче-скэ лицэхэри тэгъэпщынх. Арэу-штыгъэу тымышIми хьурэп, проку-ратурэм кытфидэрэп. Ащ пае мы Iофым лъэшэу ыуж тит.

Тэ тигъэlorышIапIэкIэ пшъэ-рылIэу тилэр шапхьэхэр зыкьорэ-хэрэм талыпIэныр, тыуплэ-кIунхэр ары. Арэу шытми, «мыр тилофэп» тIоу такIыб афэдгъазэ-рэп. Мы Iофыр зэрэкIыныр тэшIэшъ, кыпфагъэуцурэ пшъэ-рылIым игъэцэкIэн дэх имыIэу ыуж тит, унашъохэр афэтэшIых, зэрашIыштыр ятIо, актхэр зэ-хэтэгъэуцох. КытэмыдэлIухэ зыхьукIэ протоколхэр афэтэтхы, тазырхэр ятэгъэты.

Зигугъу тшIыгъэ програм-мэм кызырэдилытэрэм те-тэу 2012 — 2016-рэ илIэсхэм

ателытагъэу контейнер дэ-гъухэр ашъыфгъэх, техникэр кызылIэкIагъахъ. Програм-мэм ахьщэншо пэлухьанэу щыт, джащ кызырэIорэм елытыгъэу зекIонхэ зыхьу-кIэ, мы илIэсэу тызыхэтым сомэ миллион 80-м ехъу агъэ-кIодынэу шыт. Адрэ къэ-кIошт илIэсым миллиони 180-рэ, 2015-рэ илIэсым мил-лион 665-рэ, 2016-рэ илIэсым мил-лиардым ехъу. Джа про-граммэр псэзуми анахь Iофэу сэлъытэ. ЗэкIэми тызэдэлIэзэ хэкIым иIоф зытфэгъэцэкIэкIэ жьы къабзи кьэтщэшт, тилофхэ-ри нахь къэпсынIэщтых.

— БэмышIэу Росприродна-дзорым и ГъэlorышIапIэу Ады-геим шыIэм инициалистхэр ти-гъусэхэу поселкэу Каменномос-скэм тышIагъ, — еIо Индрис. — Хэбзэгъэуцугъэу шыIэм ишап-хьэхэм адимыштэу поселкэм хэкIитэкъупIэшхо иI, ащ сурэт-хэр тетхыгъэх, хэкIыр чIыгоу зытыратэкъуагъэр зыфэди-зыр тшыгъэ. Зэрарэу чIыгум рахы-гъэм елытыгъэу къоджэ псэ-упIэм ипащэ а хэкIитэкъупIэр Iуахыжыныу фэдгъэпытагъ. ЧIыгур псым пэблагъэу щыт, о кызырэпшIошIэу чIыгур бгъэп-сэолэнэу щытэп. Хэбзэгъэ-уцугъэм зэрэщытын фаер къе-Iошъ, джащ елытыгъэу агъэ-цэкIэмэ тшIоигъу. Каменномос-скэ къоджэ псэупIэм «Мые-къопэ Транссервис» зыфиIорэм ихэушъхьафкIыгъэ организа-циеу хэкIыр дэзышыхэрэм зэ-зэгъыныгъэ дырилIэшъ, ащ Мые-къопэ хэкIитэкъупIэм кышъэ-нышъ, шыритэкъужыныу шыт. Джар едгъашIэ тшIоигъоу джы-дэдэм ыуж тит.

Шэны зэрэхьугъэу, илIэс къэс-кIымэфэ ужым «къэбзэныгъэм имазэ» агъэнафэ. Мазэм кы-кIолI псэупIэхэр санитарнэ шап-хьэхэм адиштэу аукъэбзых, амыгъэунэфыгъэ итэкъупIэу ашIыгъэхэр агъэкIодыжъых. Арэу шытми, зыхэм агъэкъэ-бзагъэр, гукъау нахь мышIэми, нэмыкIхэм ауцIэпыжыны алъэ-кIышт. Ащ фэдэ мыхъуным пае, зэкIэри зэдэлэжъхэзэ, мы гумэ-кIыгъор дэгъэзыжыгъэным тыдэлэжъэн фае. Кызытэны-кIыгъэ хэкIыр тэр-тэрэу Iутымы-хыжымы, кыбзэныгъэм тызэрэ-пэчыжъэщтыр, типсауныгъэкIэ ащ иягъэ кызырэтэкIыштыр зэкIэми икъоу кыдгурылон фае.

КIАРЭ Фатим.

Узыгъэгугушлонхэр щылэхэми, щыклагъэхэри маклэп

Урысыем и Къэралыгъо Думэ и депутатэу Нэтхъо Разыет Федеральнэ Зэлулэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ и Комитет Иофтхъабзэхуэ Алтай краим блэкыгъэ тхъамафэм щызэхышхыгъэхэм ахэлэжыгъэ. Парламентариехэр мы чыплэм щызэлулэхэр къызыхыкыгъэр биофармацевт кластер дэгъумыш зэрэщыгъэпсыгъэр ары. Изэгъу уц зэфэшхыафхэр къызэрэщыдагъэкыхэрэм нэмыкхуэ, биологическэ сырыхэми якъэлуанлэу ар щыт.

Шьолгырхэм яхэбзэ Изхъэтетхэмрэ псауныгъэм икхъухъумэнклэ специалистхэмрэ зыхэлэжыгъэхэ конференцием Урысыем и фармацевтикэ зыкхъэгъэлэтыжыгъэнымы ыкхи сырьер зэрафимыкхурэм япхыгъэ Иофыгъохэм шахэплэагъэх.

— Тэ, депутатхэм, мы Иофыгъохэм мэхъанэшхо зэралэргъэгуэ, — хигъэуэфыкыгъэ Нэтхъо Разыет. — Анахъуэ зилоф дэйхэр шьоушчыгъу узым, адэбзым ыгъэгумэкыхэрэр, Изэгъу уц лъаплэхэм афэныкхэ сымаджэхуэ федеральнэ программэм къыхиубытэхэрэр ары. Фармацевт

отраслэм изытет укытегушчы-лэн хъумэ, Изэгъу уцхэр икхъоу къызэрэдамыгъэклэрэр, джырэр шапхъэхэм адиштэрэ фармацевт предприятияхэр зэрэщымылэхэр е ахэм япчъагъэ зэрэмэкхэ дэдэр къэлэгъээн фае.

Разыет Хъамедэ ыпхъум къызэрилотэгъэмклэ, джыдэдэм Изкыб къэралхэм якомпание 630-мэ Урысыем Иоф шашлэ. Тихэгъэгу Изэгъу уцхэр къыщызэгъэклэрэ предприятиехэм япчъагъэ 350-м тлэкхуэ. Мы аужырэ илхэс 20-м къыкхуэ фармацием шагъэфедэрэ сырьер фэдэ 20-кхэ нахъ макхуэ къыдагъэкхы хъугъэ. Джары зэпахырэ узхэм ягъэхъужынкхэ агъэфедэрэ джырэ Изэгъу уцхэр, инсулинэр, къыхахыгъэкхэ антибиотикхэр тихэгъэгу зыкхыфырымкхуэрэр. Джары уасэхэм зыкхыахыгъэрэр. Урысые Федерацием псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ ыкхи социальнэ хъахыгъэмклэ и Министерствэ уасэхэм зыкхыахыгъэлэтыгъэным гъунэ лъефы нахъ мышлэми, уасэхэр къызэтыри-лэжэн ылхэкхуэрэр. Ящыкхыгъэ Изэгъу уцхэр бэмэ къызэклэагъэхъан алыкхуэрэр. Депутатм

джащ фэдэу зэрэхигъэуэфыкыгъэмклэ, Европэм ихэгъэгухэм зэрарашхэрэм елытыгъэмэ, процент 20 — 40-кхэ нахъ лъаплэу Урысыем Изэгъу уцхэр къырашхэ.

Конференцием хэлэжыагъэхэм игъоу зэралытагъэмклэ, мы Иофыгъохэм язэшлохын къэралыгъо Иоф хъун фае. Чыплэхэм амалэу ялэхэр зэкхэ къызыфагъэфедэзэ, кадрэ политикэр тэрэзэу пхырашхыгъэ фэдэ Иофыгъохэр зэшлуахын фае.

Джырэ медицинэм Иофхэр зэрэщыгъэпсыгъэхэми зэлулэм щытегушчылагъэх. Джыдэдэм мы лэныкхыомклэ анахъуэ ана-лэ зытырагъэтырэр пэрыт технологиехэм адиштэрэ Изыгъэгу цыфхэм ягъэгъотыгъэныр ары. Узхэр къамыгъэуэлэ-гъэным, япсауныгъэ гъэпыгъэ-гъэным ащ фэдизэу ыгъэгумэкыхэрэр.

Псауныгъэм икхъухъумэнклэ джыри зы Иофыгъоу къэуцугъэр краим щыпсэхуэу фэгъэклотэ-ныгъэ зилэхэм япроцент 80-мэ социальнэ пакетыр шагъэзыи, ахыцэ къаратынэу лъэлэу тхытэ зэратхыгъэр ары. Зэрэ Урысыеу Иофхэр джащ фэдэу щы-

щытых. Ащ епхыгъэу мысымэджабэмэ зэлэжыгъэхуэ ахыцэ араты ыкхи ахыцэр нэмыкхэ щыклагъэхэм апэлуагъахъэ. Ау осэшхо зилэ Изэгъу уцхэм афэныкхыгъэхуэ социальнэ пакетыр щызымыгъэзыагъэхэм бэрэ ахыцэр афимыкхыгъоу къы-хэкхы.

Джащ фэдэу депутатхэр Алтай имедицинэ учреждение анахъ ин заулэми, травматологи-емклэ, ортопедиемклэ ыкхи эндопротезированиемклэ федеральнэ гупчэми ашылагъэх.

— Мы учреждением тызэ-клэм джырэ медицинэр зы-фыщыкхэрэ лэныкхы горэм гу лыттагъ — сымаджэхэм япсауныгъэ зэтэгъэуцожыгъэ-нымклэ плэлэу кхыхэм телы-тэгъэ системэр зэрэщымылэр ары. Зэрэдунаеу ащ фэдэ уахы-тэр узыбэмэ ялэзэгъэнымклэ анахъ шхъафэу шалытэ. Джыдэдэм Урысыем псауны-гъэр къэухъумэгъэнымклэ и Министерствэ мы Иофыгъом изэшлохын щызэлажыгъэх, — хигъэуэфыкыгъэ Нэтхъо Разыет.

Урысыем и парламентарие-хэм медицинэ Изыгъэгу Алтай зэрэщырагъэгъотырэм нэлуасэ

зыфащыгъэ. Мы шьолгырым дотациехэр къыратых нахъ мышлэми, псауныгъэм икхъ-ухъумэн дэгъоу мышц щызэхэ-щыгъэ. Автомэшокоу «Псау-ныгъэ» зыфилорэ шыкхэр къы-зыфагъэфедэзэ тыди щылэ цыфхэм алхэлэсых, федераль-нэ программэу «Земский док-тор» зыфилорэ щылэныгъэм щыпхырашхы. Ау Алтай къы-щызэрэуэгъоигъэгъэ специа-листхэм яшлошылкхэ, къэлэ цыкхуэхэри ащ хэгъэхъэгъэнхэ фае. Джыдэдэм врач ныбжы-кхэбэ къуаджэм Иоф шашлэнуу макхуэ, къэлэ сымэджэхэмрэ поликлиникэхэмрэ ялофышлэхэр алокхыжыгъэх. Адыгейм икхалэ-хэми ащ фэдэ Иофыгъохэр ялх.

Парламентариехэм джыри нэмыкхэ зэлулэгуу къалэу Бий-скэ щырагъэ. Биофармацевт кластерхэм ягъэпсынкхэ право-вой лъапсэу щылэхэм ар афэ-гъэхыгъагъэ.

— 2020-рэ илхэсым ехуулэу Урысыем шагъэфедэрэ Изэгъу уцхэм япроцент 50-р тихэгъэ-гу къышхыдагъэкхы, япроцент 60-р джырэ шапхъэхэм ади-штэу щытыгъэх фае. Алтай краим щылэ кластерхэм афэдэ-хэр нэмыкхэ чыплэхэми, Ады-гэ Республикэми ащызэххэщэ-гъэнхэм тыфэкхон фае, — къы-луагъэ депутатм.

Тимофей БЕЛОВ.

КЪЫХЭТЫУТЫГЪАГЪЭМ КЪЫРЫКХУАГЪЭР

Щыклагъэхэр дагъэззыжхэзэ мэлэжыгъэх

Бэмшлэу Теуцожэ районым мэкху-мэщымклэ игъэлоры-шлалэ ипашхуэ Хъэдэгъэллэ Мэдждэ дгытлэгъэ зэдэгъуш-лэгъоу «Зы гектари тымылэ-жыу чыгу къэдгъэнэштэп» зы-филорэ тхыгъэр «Адыгэ ма-къэм» къыдгъэхъэгъагъэ. Ар зы-фэгъэхыгъагъэр Пэнэжы-кхуае уикхуэ Адыгъэкхалэ укхэ зыхыкхэ Хъэлэжыкхуае узэрэ-блэкхуэ уиджабгъуекхэ щылы-чыгубэу цыраужхэмклэ зэх-кхыкхыагъэу щылыгъэр илхэс зыхыкхэ хъугъэу цыфгъэ зэримы-лэжышхыгъэр, районым чы-гулэжынымклэ аужырэ илхэс-хэм гъэхъэгъэшлоу илэ хъугъэ-хэр къызэрэригъэлэыхыжы-шхыгъэр ары.

Ар етлани къалмык шай-уцым зэлыштагъэу, зэкхэми янэплэгъу къыридзэу щы-тыгъэ. Арыти, Иофым рапэсы-шхыгъэр зэдгъашлэ тшлоигъоу гъэрэкхэ апэу район администрацием ипашхуэ Хъа-чмамыкхэ Азэмагъэ зылудгъэ-кхалэ, нэужым ыпхыгъэкхэ зи-гугъу къэтшыгъэ Хъэдэгъэллэ Мэдждэ гушылэгъу къыз-фэдгъэхъуагъэ. Нэбгыригъуи а чыгу районымклэ ялоф-шлагъэхэр къызэригъэлэжы-хэрэр, Хъэлэжыкхуае щыщ фер-мерэу чыгу зыфэгъэзагъэм «непэ тымыжыомэ, неущ тыфе-жыгъэ» ылозэ илхэсхэр зэрэ-кхуагъэхэр, бэрэ пэмытэу ащ гъунэ зэрэфашышхыгъэр къыта-логъагъэ.

Джащ къышегъэжыагъэу цыраужхэмклэ зэхкхыкхыгъэ а чыгу зыгорэ зырапэсы-шхыгъэ тежэштыгъэ. Ар зыгъэ-цэкхэ фаехэми загъорэ агу къэдгъэкхыжышхыгъэ.

Тэхъутэмыкхэе районым тыкхыкхыжыгъэ К-150-м фэдэ тракторхэм гугъорэ къызэпа-гъаджэу Иоф зэрэшлэрэр зы-тэлэжыгъу тыгушлуагъэ. Ты-кхуэуцэ трактор пчъагъэр къэт-лытагъэ, зэуж итхуэ 4-мэ чы-гур ажыошхыгъэ. Ащ аужырэ мафэми а лэныкхыом тыщы-лагъэти, зигугъу къэтшыгъэ чыплэм ыпхыгъэкхэ щылэ чы-гухэри, адыкхэ Краснодар псыубытылэ лушхэм лулхэ-ри зэрэражыкхыгъэрэр тлэ-гъугъэ.

Арыти, охытэ лые тетымы-гъашлэу районым мэкху-мэ-щымклэ игъэлорышлалэ ипа-шхуэ Хъэдэгъэллэ Мэдждэ зы-лудгъэкхалэ. Ялуагъэ зэрагъэ-цэкхэжыгъэр тэ тимызакхуэ, зылыгъэхуэрэми зэрагуапэр етлуагъэ. «Зы чыгу гектари ты-мылэжыу къэдгъэнэштэп» зэ-рилогъагъэр щылэныгъэм щы-гъэцэкхэжыгъэу хъуным пае ашлэхэрэри къэдгъэлотагъэ.

— Къалмык шайуцыр илхэс пчъагъэхэм бэу къызыкхы-шхыгъэ чыгу гектар 30-м иза-кхуэ а чыплэм шажыагъэр, — икхъэлотэнхэр къырегъагъэ Хъэдэгъэллэ. — Ащ фэшхыа-фэу илхэс зауэлкхэ узэкхэлэ-бэжымэ унэхэр ыкхи голфх

ешлалэ зыгъэпсышхыгъэ инвес-торхэр къытфэкхылагъэх. Апэ-рэм унэхэр а чыплэм ришхы-хъанхуэ гектар 50, ятлонэрэм гектар 60 аратыгъагъэ. Ау ахэр нэужым къэлэжыгъэхуэрэр. Ащ фэдиз уахытэ а чыгухэри хъаулыеу щылыгъэх, зылэ-жыны кхыкхыкхыгъэп. Джы пындым илэжынкхэ Адыге-им итехническэ Гупчэу Тэ-хъутэмыкхэе районым итым ипашхуэ Хъурымэ Хъазрэт те-зэгъи, Иофшлэнхэм афежыагъэ. Трактор кхышхыгъэхэр къыгъа-кхы, а зигугъу тшыгъэгъэ чыгу гектари 140-р мэфэ зы-тлушкхэ аригъэжыагъэ. Ащ изакхуэ, поселкэу Краснен-скэмрэ былым гъэпшхыгъэлэ хъызмэтшлалэу а чыплэм щы-тыгъэмрэ азыфагу илхэс пчъа-гъэхэм амылэжыу илхыгъэ чыгу гектар 400-м ехури ари-

гъэжыагъэ. Ахэр унагъохэм ячыгу лыхъхуэ, ау техникэ зэрамылэм ыпкхэ кхыкхуэ афэ-мылэжыгъэхуэ, инвестори къы-кхыомкхуэ джырэ нэс щы-лыгъэх. Джы шапхъэхэм адиштэу зэзэгъыи, Хъурымэ Хъазрэт Иофшлэнхэм чанэу афыригъэжыагъэх. Ащ игухэл-хэм къыдалытэ а чыгухэм тыгъэгъэзэмрэ натрыфымрэ ащигъэгъэзэмрэ.

— Илхэс зыбгъушхыкхэ узэкхэлэбэжыгъэмэ, районым къытгъэгъуэрэ чыгу жьокхуэ гектар мин 25,6-м щыщэу ажыошхыгъэр, лэжыгъэ зэфэ-шхыафхэр зышхылашхыгъэр гектар мин зыхыблым шло-кхышхыгъэп. Адрэ чыгухэм цыраужхэр бэу къащыкхы-шхыгъэх, чыгухэм ахэр зэла-шхышхыгъэх. Адэ Иофхэр непэ сыдым тетхэ? — теупчы ти-гушылэгъу.

— Рэмэзан, а Иофым ащ фэ-дизэу сызэкхэлэбэнышхыгъэ сыкхы-тегушхыгъэным силоф тетэп, — ело Мэдждэ. — Ау зигугъу къэсшын слэкхышхыгъэр а пчъа-гъэхэм 2001-рэ илхэсым къы-шегъэжыагъэу зэхкхыкхыгъэ-шхыгъэхэр зэрэфэхъуэгъэхэр ары. Ар хэсэгъэкхышхы, илхэс зы-тлушкхэ узэкхэлэбэжымэ бжы-хъэсэ-гъэтхэсэ лэжыгъэхэр зышхылашхыгъэхэр гектар мин 17-м шломыкхышхыгъэмэ, джы а пчъагъэр мыгъэ гектар мин 22-м районым щынэдгъэ-сынт. Гъэрэкхэ чыгу жьо-кхуэ дзэфедэрэм гектар 500 хэдгъэхъогагъэмэ, мыгъэ а пчъагъэр гектар миным нэд-гъэсышхы.

— Адэ сыдэушхуэ ар къы-жыудэжыагъэ?

— Ащ зи шхъэф хэлэп. Цыфхэм чыгу лыхъхэр ара-тыгъэх шхъаеу ралэжы-нэу техники фэшхыаф амали ялэп. Ащкхэ щыси къэсхыи. Хъурымэ Хъазрэт игугъу къэс-шыгъэх. Джащ фэдэ, Пэнэ-жыкхуае итыгъэкхыкхыпхэ лэныкхыкхэ зыт асфальтыш-бетонышхы заводым ыкхыкхэ унагъохэм ячыгу лыхъхуэ гек-тар 250-рэ хъаулыеу зыщы-лыр бэшлагъэ. Джы ари зы-ехэм язэгъи, Хъабэхуэ Юрэ ылэжыгъэнэу фежагъэ.

Пщыкхуэуи хъэблэ къогуым амылэжыу чыгу дэхэкхэе къоу. Ахэри унэгъо лыхъхэ. Къэбэртэе кхалэу Нэкхэцэ Му-сарбий унагъохэм ячыгу лыхъ-гектар 200 елэжы. Фирмэу «Киево-Жураки» чыгу жьо-кхуэ гектар 5680-рэ фэгъэ-загъэ, дэгъоу ар алэжы. Ау ащи илхэ непэ къызнэсыгъэм чыгхэр къызэрыкхыагъэхуэ гъэкхэбзэгъэнхэ фэе хъасэ-хэр. Ахэм ашышхыгъэрэу Старо-Зеленэр зыдэщысы-гъэмрэ Аскъэлаерэ азыфагу илэ чыгу гектар 300-м фэди-зыр. Фирмэм лэжыгъэшлэ-плэхэр фикхуэрэпшышхы, кхы-ни псынклэми чыгхэм яхэ-тыкхы фежышхыгъэх. Арышхы, мы илхэс зытлушхы кхыкхуэ тичыгу жьокхуэ хъасэхуэ 1990 — 2000-рэ илхэсхэм зэхкхыкхыагъэхэр дгъэкхэ-бзэгъышхыгъэх, зы гектари ты-мылэжыу къэдгъэнэштэп, ахэр гъэбэжыулыгъэ тшышхыгъэх.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Iотэжьхэр

ПЭНЭШЪУ Хьазрэт

Чъыг мыгъу

Тэ, ззоуж кIалэхэмкIэ, «мэзылхэр» кыталоныр кыттефэщтыгъ. Къужьымрэ мыкIэмрэ ягъо кызыхьукIэ, Къургъо мээ тыкыхьэкIыштыгъэп Iломи хьушт. Пчэдыжъ сэбахьым кышгегъэжъагъэу пчыхъэ клэхэ охьуфэ мэзым тыкыхьэкIыштыгъэп. Къургъо мээ, тхьауегъэпсэу, боу псэпабэ тэц пае о кьэбгъэхъагъ. Тхьылъ, тетрадь уасэ хьуштхэр, ары паклошъ, загъори шыгъын горэ тцэфын тлэкIынуэ уигъэбжъукIэ укытатэщтыгъ.

Мээ гузэгум хэт пкIышхъэмьшхъэ штапIэм тIо-шэ зэрэфэхъэу къужъ-мыкIэ зэрылъ дзыохэр нэдгъэсыштыгъэх. Зыфэдиз хьурэр ащэчты, тэфэшт ахьшэр зэрыт тхьылъ кытфыратхьыкIыштыгъ. Тхьэмафэ е тIу горэ зытешIэкIэ, кыттефэрэр кытатэжыштыгъ. Зы чапыч хэтымыгъэзэу ахьшэр таджэ кьэтыжыштыгъ. Адэ лъапIэ мэхъуш кIуачIэкIэ кьэбгъэхъэрэр, кьэблэжыштыгъ? Зыпэуагъэхъаштыр бэшагъэу унагъом кыридзэгъахъэу кычIэкIыштыгъ. Кыхьэхъоныр, ыпэ ригъэхъуныр цыфым кыдэхъугъэ шэн. Ары шыIэныгъэм жьыкIэты кьэзыштырэр, гугъэр зыгъинырэр...

КызэкIэкIон зыгу хэмыл дзэу гъэ реным Къургъо мээ текIуштыгъ. Къутырэу Братскэмрэ станицэу Рязанскэмрэ азыфагу ильыгъэ мээ шьолырым тызы-

нэмысыгъэ чъыг хэтыныеп. Хьышъэ, кьэбар гъэшIэгъон зыпылхэр чъыгхэм кьахъафэщтыгъэх. Ащ фэдагъ, гушыIэм пае, тиунэкъош кIалэу Ерстэм чъыгъэу зэбзугъагъэр. Ар кызыхьыкIынуэ хьугъагъэр кьэсIон. Къужъ кьобэ-бжъэбэ чъыгышхом дзыом кышыкIэрэ шымыIэу кызычIэхым, зыригъэпкIыли, IапIэ ришъкIыгъ. «Сыпфэраз, чъыгъжэ, сыкьэбгъэ-псаужыгъ», — ыIуи, кыгъухэр ыгъэхъэу ебзугъагъ. Пэмычыжъэу псынэкIэчъыр кызышгегъэжъэрэ чъыгым ычIэгъ, типсыфалIэ Iутыжъ шедгъэшIэу, псыкваргъомкIэ зышгедгъэшъокIыштыгъ. ХьамышхунтIэ кошэ зэхэкIагъэр зычIэгъ чIэт чъыгхэм маркIокIэ зашгедгъэшхэкIыштыгъ.

Ау чъыг мыгъокIэ бэмышIэу зэджагъэхэм джынэс сырихьылагъэп. Чъыг мыгъу — джары зэреджагъэхэр цыфхэр Рязанскэм шыч кIалэр кьэфэхы, зэкIодылагъэм. НэмыкIэуи кьалоу зэхэтхыштыгъ: «Рязанскэ кIалэр зыукIыгъэ чъыгыр...»

Джаушгъэу зы пчэдыжъ горэм къужъэу кыпытэкъугъэр лъэгъосэу зычIэлъ чъыгыжыым сычIэхъагъ. СапэкIэ макъэхэр кьэIуштыгъэх. «Гулэхэзэ, ебгъуагъэх», — сэр-сэрэу зэсложыгъ. Дзыор кьэзгъэлагуи, къужьыр кьэсшыпынуэ сызыщегъэным, сауж итыгъэ Ерстэм ымакьэ кызызэхъыгъ:

«Тиунэкъош, кьэмыгъой, джары чъыг мыгъокIэ заджэхэрэр, Рязанскэ кIалэр зыукIыгъэ чъыгыр...»

КызысэкIуалIэм, чъыгым кьэбарэу пылпыр нахъ тэрэзэу кысыфIотагъ. «Къорэгъ кIыхъэр чъыгым ригъэкъуи зыдэкIуаем, кьутамэу зыпызыр кыуыныны ыIуи, бэщым кылылIэ-багъ, ау дэуцохи кьэфэхыгъ, бэри пэмылэу ыпсэ хэкIыгъ...»

Ар кьелотэфэ нахъ нэфын кьэхъугъ. КьетэкъохыгъакIэхэмрэ кьетэкъохыгъэжыкIэхэмрэ зэрэзэхэлъым гу лыстагъ. Зыфэхъын сымышIэу, тиунэкъош кIалэм сыфыреплъэкIыгъ. Ар зыфэгъэхыгъэм шыгъуазэ сыфIыштыгъ. «КIалэр зэкIодылагъэ чъыгыр фэдэхэкIыпIэ пшыныр ашIомыгъуагъ. ЕтIани, афорэ ошIа, кIалэм ыпсэ джэнэт бзыу хьугъэу, пчэдыжъ кьэс моджэ зыкьырегъэхы...» Джащ лыпытэу зысплыхъагъ. «Зыгъугъэ ашырэр пчэзэшъафутес» зэрафорэр тэрэз. Сэлам кытехым фэдэу, «чы-чы-чы» ригъалоу джэнэт бзыу цыкIур чъыг чIэгъым чIэс.

Тилэгъу цыкIоу, игъонэмысэу гъашIэр кьэзыбгынагъэм пае гушшысэу тикIэлэгухэм кьашекIокIырэр зэхэфыгуай, ау сабий гу кьабзэхэмкIэ зэкIэм кызызэхтэшIэ: дунаими, тэри зыгорэ кытцэкIэ...

Джэнэт бзыум «ичы-чы-чы» макъэ зыкьытегъэшIэжы. Мыгъуагъи, мэфагыи шыIэныгъэм зэрэхэлъыр кытелокIы, ау теуцолIэн тлэкIырэр. Ащ иджэуапым фэд джэнэт бзыоу тапашъхъэ исыр.

Къужъ чъыгыр кьытэжэ

Бэшагъэу ашIэрэ цыфым игугъу бэрэ зэрашIырэм фэдэу, тыкIалэзэ дгъэнэфэгъэжъэу чъыгъэу Пшыщэ Iушъо рекIокIырэ шъхъандэхэм ахэтыр мымакIэу тыгу кьэхъэ. МэфэкIэу кытфыхьыштыгъэм игукъэкIыжъэу чъыгыр кытаджэу, кытажэу кытцэхъу.

Бжыхъэ клэх... Мээ къужъ, мыкIэ угъоим илэхъан тыухыгъэ. ЗэлубгъэкIагъэ шыIэмэ уинасып. Гъэгъугъэу ахэтшыкIыгъэхэм къужьыпс-мычIэпс ахажъукIы, темышъокIэу тегъатхъэ. Ащ фэдэ шьоным «узваркIэ» еджэхэрэр кьахэкIы, «взвар» аIоным ычIыпIэкIэ. ЗызыгъэIазэ зышIоигъо цыфхэм кьалэкIэкIыгъэ гушыIэу кычIэкIыны.

Чъыгмэ пкIашъэр дышъэу кызызэшъэхъырэ нэужым мээ къужьым тыфэкIо сшынахьыкIэрэ сэрыр. ЫчIэгъ чIэлъ пкIашъэу зэлукIагъэм ошэкур шъабэр угу кьегъэкIы. УшызеклонкIэ тхъагъо, мэ IэшIоу кыпкIыхъэрэм укьегъэшхэкIы. Мыхъун закъоу хэтыр — ульэубабэу чъыг чIэгъым учIэты хьуштэп. Чыпэ зырыз кызыпIэкIэтэгъахъэшъ, пкIашъэр тетэгъэзыхы. Шагъэр — шагъэу, шэ цынэ кызырычъырэм кычъэу кытэжэжъэу къужьым Iэрылхъэ зыкытфешIы. Дзыо зырызэу тIыгъхэр зэпедзэкI тшынуэ тэушъэх. Мээ къужьым тичыгыкIэ теджэ. Псэ зыпытым фэдэу, тызэрэфэразэр етIо: «Зымыгъэзэщ, бэрэ пэмылэу джыри тыкыпфэкIошт...» Къужъэу кьэтыхъырэр клэшом дэтэхые. ЖыуапIэм пэблагъэу итэтэкъушъ, итэпхъэхъэ. Джаушгъэу гъэучыпалъэ фэтэшIы. Гушшысэрэм хэкIыпIэр кьегъоты... КIы реным кIэщыгъом тыщыкIэрэп. Мыл хьураехъэу, зызэуткIыхэкIэ апч макъэ апылукIэу, бгъэжъунхъэу хьакушъхъэм ебгъэкIухэ зыхьукIэ, тхъагъо горэ гум кьыдзуае. Гъунэгъухэр кызырихьыпIэхэкIэ ягушIогъошху: «КIымафэу къужъ шагъэрэ шэ цынэ кызызычъырэмрэ кыпIуфэныр сыд зымыуасэр!...»

Лъэхъаным, уахътэм итамыгъэх ахэр. УкьатIупшырэп, узышагъэгъушшэрэп. Зымы игъашIэ шIонкIэнчъэп. ЯшыIэныгъэ кыныгъэми, нахьыбэрэмэ уаупчIымэ, нэмыкI насып кыыхамыхышгъагъэу кыуаIоштIп. Джар цыфым игупытагъ, ишIэлагъ.

ЗэраIо хабзэу, псыхъом псыбэ дэчъыгъ, ащ дакIоу зэхъокIыныгъэшхохэр илэхъэм кызыдахьыгъэх. Ау гукъэкIыжыр зымы пIыхын ымылэкIын мыльоу кыпфэнэ. Мэзым хэт къужьыр кытэжэ, мэзым хэт къужьыр кытэджэ. Загъори сикIыхъапIэхэм кьахэтаджэ. Чъыгым тыфэкIон фаеу, ичыфэу ттелъыр зытедгъэзыжынуэ зыкытегъашIэ. Неп-неуш тIозэ лэшIэгъуныкьэ фэдиз тешIагъ. Уахътэр пфэгъэлорышIэрэп, ежъ зэрэфаеу тешIы нахъ. Жы Iахъэу кычIэкIыны. Ары шъхъае, ныбжыр гухэлъым егъэкIэжы. УзымытIупшырэ гухэлъым!

Къужъ чъыгым уфэкIоныр джы псынIагъон. ПлъэкIапIэ дэпшаемэ уикIынуэ Пшыщэ шытыжъэп. БэкIэ нахъ куу хьугъэ. ЕтIани Шъхъагуащэ кызыхагъэлъэдагъэм кышгегъэжъагъэу уигъэдъеу чыIэ, нахьыбэрэм шIоркъ.

Ары шъхъае, мэзым хэт къужьыр кытэжэ, мэзым хэт къужьыр кытэджэ. Бэри сикIыхъапIэхэм кьахэтаджэ.

Ioфы зедгъэшIи, зэшитIум тегупшысагъ, амалхэм талыхъугъ. Лыхьорэм кьегъоты зэраIоу, хэкIыпIэри кьэдгъотыгъ. КытфэшIоу, тызыфэшIоу, тичылэ ефэндэу Бэщыкьэ Аслъан агъэпшырэ хъэшъо кьуашъо иI. Таджэ кызышчыхъагъэ горэм Ioфым хэдгъэдэIуагъ. Тыжи кыдыгъэкIыгъэп. ЗыщытIорэм хьазырэу кытыIуагъ. Хэшагъэ иIэ зыхьукIэ Ioфыр зэшIохыгъошIу мэхъу. ЕтIани гушыIэу ытырэр зымыгъэцэкIэжырэ кIалэп, лIэп Бэщыкьэ Аслъан.

Мэзым хэт къужьыр, зыгъэхъазыр! Зибэ тешIагъэм имакIэ тешIэжыны. Нэбгыришъэу уадэжъ хъэкIаIо тыкьэкIон. ТыIэнэкIынэп! Бэшагъэу кыопэсыгъэ усэр зэхэодгъэхын:

Мэзым хэт къужъэу
СикIыхъэлъэгъу,
Сыфэзэщыгъэ сэ
Бэрэ унэгъу.
Къутамэу пIэхэр
Кьысэгъэнэс.

IапIыгъэцIыкIыр
Сэ шишIуфэс.
Тхъэуегъэпсэу о,
Тхъэр разэ пфэхъу.
Сабый-чыгъхэр
О кыбгъорэхъу!

Унэгъо хьызмэтым тянэжъ нахъ фэгъэшIыгъэ кьуаджэм кьыдэбгъотэныеп. «Тхъэр етагъ, Iэпызырэр лэжыгъэу кьэкIы, Ioфэу зыпылпыр сыдыгъуи фэбагъо. Къэгъаз-гъэзэжъ, цыфмаф...» — зышIэрэмэ фалоштыгъ.

Тхъачэтыр — тхъачэтэу, чэтыр — чэтэу тищагу шьышгъэу дэтыштыгъ. Упхъонхъэу, улонхъэу дэкIыхэмэ ахэмыкIокIэнхэм пае тхъабзэ атырильхэщтыгъ. Ащ тарихъэу пылтым игугъу кышIэу кыхьэкIыштыгъ: «Сигуащэм игошагъэм кыыхыгъэгъэ тхъабзэу кьелотэжы...»

ЕтIани нэнэжъ гъэшIэгъонэу хэлъыгъ чэт-тхъачэтхэм цIэ афIышыныр — чэтмэ — Шъхъэгутыу, Лъэбыш, Шъхъэгъугуагу; тхъачэтмэ — ХэтэкIожэ, Нэпсий, Лъэкъопсыгъу... Чэтмэ ащыщ горэм Пшъэкиск зэрэриIоштыгъэр сшынахьыкIэрэ сэрырэ тIлошхъныштыгъэ. Чэу кIыбым кIэлэ купэу тыщызэдэджэу хьумэ, пшъэпсыгъо горэ ахэтлбагъомэ, Пшъэкиск етIо-ныр тишэныгъ. Тэри кытфагъэгъуштыгъэп, кьарыкIырэри тымышIэу, кыпIалон кьагъотыштыгъэ: Пэжыныкь, Шъхъэклахъ, Битот... ЦIэтэдзэхэм тьэсэжыгъэу дунайр дгъахъэу, тытхъэжъэу тызэдэджэгъуштыгъ.

ДигъэкIырэм, кьыдэхъажы-рэм япчъагъэ лыпылэныр тьанэжъ икIэсагъ. Хэукъоу кызырэхэкIыштыгъэр мэкIагъэ: «Шъхъэгутыу кьэгуагъуагъ, ХэтэкIожыр кьэуцугъ...», — ыIоу кыыхьэкIыштыгъ.

Шъхъэгутыу

Ащ фэдэ зыхьукIэ, зэшитIум тыхъазырыгъ. УIохэмэ, упхъохъэзэ чэу нэзым кырекIокIыжыштыгъэхэр кьэтыфжыштыгъэх. Кытфэразэу тьанэжы кытэплыштыгъ: «ЗэкIэри зэтефэжыгъ...»

Чэт-тхъачэтмэ ягъолхъан лъэхъаныр кьэблагъэщтыгъ. Ащ фэдэ зыхьукIэ, кьуртэныр кьэзыгъэжъагъэхэм тьанэжъ ыналэ атыригъэтыштыгъ. ХэкIапIэхэрэр, хэгъуалхъэхэрэр кьахэкIыштыгъ. Апэуцужыныр иджэгъуагъ. «Цыфи, псэушхыи зэсагъэр хэгъэнэгъуай...», — ылоштыгъ ащ фэгъэхыгъэу. ГъэрекIо, джащ фэдэу, чэт Шъхъэгутыу чэтжыкы бын кIэсэу кыыхьэкIыжыгъагъ.

Тьанэжъ бгъэпIэн плэкIына, тхъагъэпIыгъэкIэ уIэкIэкIына зыфалорэм фэд. Зы пчэдыжъ чэт-тхъачэтхъэу шкъын зыхитэкъуагъэхэм ишыпкьэу ахэплыхъэ. «Сенэгъуе, — кыIуагъ, — чэт Шъхъэгутыу хэгъолхъагъэкIэ, ары гъэрекIуи кьытишIэгъагъэр. ПсынIэу мэшыпэшъ, Ioчыжыкы, кIэнкIэу кIэлэмэ жьы арымэгъэокIынуэ...»

Зыкытфигъази, нэнэжъ кытфигъэпытагъ: «Зышыхэгъолхъагъэр эжъугъэшIэнэу ыуж шъуиэхъон, шъумыгъэштъуIу...»

Ары шъхъае, кIэлэгур пфэуытына? МэкIэ-макIэу чэубгъум тырекIокIызы, игъолыпIэ зэдгъэшIагъэ. Чэткьуртэм гу кызылгъэдгъэтагъэп. Тегупшыс-

тегупшыси, гъэшIэгъон горэ зэкъотыдзагъ. Шкъуныр тьанэжъ зышыритырэм зытедгъафи, гъэбылыгъэкIэ тхъачэт кIэнкIитIу чэткьуртэм кIэлэхэм ахэдгъэбылхыгъагъ.

Мафэм мафэр кIэлъыкIо-зэ, уахътэр макIо. ЗэшитIум тэгумэкIы. ШIушIагъэу е бзэджэшIагъэу тшIэрэп, зыгорэм тежэ.

Зигъо кьэсырэр кьэнафэу хабзэ. Джаушгъэу зы мафэ чэтжыкы бын кIэсэу Шъхъэгутыу кыыхьэкIыжыгъ. Чэтжыкыем ыналэ атет, афэсакы, кьурткьуртыр зэпигъэурэп. «Сылэхъупхъэба!» — кьытелом фэд. Тьанэжъ зэргъушIорэр кьэсэмыгъаIу. Зым нахьы зыр нахъ дахъэ, зы чэтжыкыем зыр кьыкIэлъыкIозэ, пшIыкIулбл кьылыгъагъ. ЗэкIэмэ анахъ шлогъэшIэгъоныгъэр тхъачэтжыкыитIу кIэсэу кызырэрчIэкIыгъэр ары. КьыгъэшIагъэр кыгъэшIагъэу тьанэжъ хэбгъэукуна? «Шъхъэгутыу инабгъо тхъачэтыр икIэ-цIэгъэнэп, сшIэ-сымышIэми, ар шъо шъуиIэшIагъ, — еIо тьанэжы, — шъуишIушIагъ», — кьегъэтэрэзыхы.

Рэзэныгъэ зыхэлъ нэплъэгъур кызытфедзым, тежэщтыгъэм фэдэу тэчъалIи, ыкуашъохэм зыдгъэпкIыгъ.

Шъхъэгутыу игушIогъошху: кьурт-кьуртыр зэпыурэп, чэтжыкыеу кIэпхъагъэхэр тыгъэ быным фэд.

Хэштыкӕу фыриӕгъэм иджӕрпӕджӕжӕ

ЛӔпкӕ музыкальнӕ искусствӕм иугъоижьын, игъӕбгъон зилахышӕу хэзышыхъгъӕ Лӕцӕрыкӕо Кимӕ ищылӕныгъӕ фӕгъэхъыгъӕ зӕххъӕ макӕп тызыхӕлӕжъагъӕр. Гупшысӕу тагъашырӕр зӕфӕтхысыжызыз, шӕжымырӕ неущырӕ уахътӕмрӕ язӕпхыныгъӕхӕм гукӕ зӕфӕтӕгъазӕ.

Шыкӕпщынӕр, адыгӕ пщынӕр, кӕамылыр...

ЛӔпкӕ искусствӕм щыцӕрынох Гукӕу Замудин шыкӕпщынаохӕм япӕщ. Музыкальнӕ ӕмӕпсымӕхӕм ягъӕкӕжыын Кимӕ пылгыгъ, кӕамылымкӕу ордӕдышхохӕр къезыгъалоу тишбо-лыр ысыгъӕр нӕбгырӕ зырыз. Замудин кызырӕхыгъӕщыгъӕу, Кимӕ ишӕуагъӕкӕу кӕамылыр ӕлодыгъӕп. Шыкӕпщынӕм, пщынӕм яамалхӕри К. Лӕцӕрыкӕом нахъ ыгъӕбаигъӕх.

Искусствӕхӕмкӕу ӕлӕцӕрыноху еджапӕм кырагъӕблӕгъагъӕхӕм ащыщы К. Лӕцӕрыкӕор зипӕцӕгъӕ оркестрӕм хӕтыгъӕхӕр. Тыу Шыхъамчӕры, Жъудӕ Пщымаф, Гъонӕжыкӕу Аскӕр, Сӕмӕгу Геннадий, Шхончыбӕшӕ Мурат, Къулӕ Амӕрбий. Ахӕр арых Кимӕ игукӕлайи, игушӕуагъӕу дзыгощыщыгъӕхӕр. Жъудӕ Пщымаф кызырӕуагъӕу, музыкӕмкӕу нотӕхӕр ышӕщыгъӕхӕп. Ащ пае кымыгъӕнӕу Кимӕ ар оркестрӕм ыштагъ, ӕоф зӕдашӕным пае ыгъӕсагъ. Гъонӕжыкӕу Аскӕр композитор хъунымкӕу апӕу ӕпылӕгъу кыфӕхъугъӕр Ким ары. Тыу Шыхъамчӕры ышчыгъӕзӕ кӕбархӕр тхылгышхо пщынӕм плӕкӕыщтӕу тлытагъӕ. Зӕхӕхӕм кышчыгъӕуагъ УФ-м иком-позиторхӕм я Союз хӕтӕу Татьяна Суховар.

Жӕнӕ Бӕлӕ, Екатерина Тахтай, Анжелина Петренкӕр джыри ӕлӕцӕрынох. Ныбжъ макӕу ӕлӕми, К. Лӕцӕрыкӕом зеригъӕф-

гъӕ лӔпкӕ мӕкӕмӕхӕр фортепианӕмкӕу агъӕжыынчыгъӕх. Абый Анзор пщынӕмкӕу тызеригъӕд-ӕугъӕ мӕкӕмӕхӕмкӕу Кимӕ тынӕгу кыкӕлӕгъӕуагъ. Гукӕу Замудин ыгъӕсӕрӕ шыкӕпщынаохӕм зӕхӕхӕр кӕагъӕдӕхӕгъ — ахӕр арых тинеушӕрӕ мафӕхӕр.

Адыгӕ Республикӕм культу-рӕмкӕу и Министерствӕ иотдел ипӕщӕу Шӕуджӕн Бӕлӕ зӕхӕхӕм икӕу кышчыгъӕуагъӕри гум щӕцӕрӕгъу. ЛӔпкӕ искусствӕм иджӕрпӕджӕжӕ зӕхӕпхыным фӕшӕ Лӕцӕрыкӕо Кимӕ фӕдӕхӕм яшӕушӕ-гъӕ лыбгъӕкӕлотӕн фае. Искусствӕхӕмкӕу еджапӕм К. Лӕцӕрыкӕом ыцӕкӕу еджагъӕх, зӕлӕшӕрӕ музыкантым ыцӕкӕу пщынаомӕ ӕзӕнӕкӕоку Адыгеим щызӕхӕщӕ. Шыушӕгъӕр лызы-

гъӕкӕуатӕрӕмӕ ӕофшӕгъӕу ӕасӕ фӕтшӕыз, джӕрпӕджӕжыым тыз-репхы. Тхъагъӕпсӕу хӕхӕцӕло-хӕр, лӕуажӕр зӕфӕцагъӕх, тагъӕ-гушхуагъ.

ческӕ кӕзӕкӕ хорым иху-дожественнӕ пацӕу Виктор Захарченкӕмрӕ Лӕцӕрыкӕо Кимӕрӕ «Распрягай-те, хлопцы, коней» зыфи-ӕорӕдым имӕкӕмӕхӕм ӕзӕгъӕфӕн Кимӕ хӕлӕжъагъ. Кавказым ис лӔпкӕхӕм ӕмӕкӕмӕхӕмкӕу ордӕдыр ыгъӕбаигъ.

Зурыетрӕ Лӕцӕрыкӕо Кимӕрӕ илӕс 29-рӕ щылӕныгъӕм щызӕдыкӕыгъу-гъӕх. Зурыет пщынӕм иду-нае кытегушӕылӕз, зӕшхъӕгъӕсӕхӕм ӕзӕдӕпсӕу-ныгъӕ зӕщыгъӕу зӕрӕщы-мытыгъӕр хигъӕуӕнӕфы-кыгъ. Тилӕпкӕ ордӕдышхо-хӕр пщынӕмкӕу нахъ дахӕ зеришӕыщтхӕм Кимӕ пы-

лгыгъ. Макӕп ытхыгъӕр, еж-ежыырӕу зыфӕгубжыкызыз, тхъ-пӕм ригъӕкӕуӕ мӕкӕмӕр шӕомыгъӕшӕгъӕоныжъӕу, ыгъӕс-тыжъӕу кыхӕкӕыгъ. Ащ фӕдӕ ӕофшӕкӕу музыкант цӕрылор ыгъӕцӕрынохыгъӕп. Лыхъорӕм игъӕгу зызериушӕомбгъурӕр кыгурыуагъӕу псӕуштыгъ.

Адыгӕ Республикӕм искусствӕхӕмкӕу икӕлӕцӕрыноху еджапӕу Лӕцӕрыкӕо Кимӕ ыцӕкӕу щытым идиректорӕу Шхончыбӕшӕ Муратӕ зеришӕгъӕ зӕхӕхӕм хӕлӕжъӕгъӕ ӕлӕдӕджӕло-хӕм, культурӕмрӕ гъӕсӕныгъӕм-рӕ ӕоф ащызышӕхӕрӕм кӕбарӕу зӕхӕхыгъӕм ызыныкӕом нахы-бӕр тхыгъӕу щылӕп. Гукӕкӕы-жыыр жыы зӕрӕмыхъурӕр тӕшӕ-ми, ащ фӕдӕ зӕхӕхӕхӕм плуныгъӕ мӕхъанӕу ӕлӕр щылӕныгъӕм ӕп-хыгъӕу гъӕзетым нахыбӕрӕ кышчыхӕтыутын фаеу тӕлыгъ.

Тыкызытегушӕылӕр зӕхӕхӕу искусствӕхӕмкӕу республикӕу ӕлӕцӕрыноху еджапӕм шыкӕуагъӕм Шхончыбӕшӕ Муратӕ кызырӕ-щиуагъӕу, Лӕцӕрыкӕо Кимӕ адыгӕ фольклорым кыпкы-рыкызыз, лӔпкӕ музыкальнӕ ис-кусствӕм зыригъӕушӕомбгъугъ. Анахъӕу тшӕогъӕшӕлӕгъӕомӕ ащы-щыр адыгӕмӕ ямызакъоу, урыс-хӕм, кӕзӕкӕхӕм ӕкультура хӕ-хъоныгъӕхӕр ашӕынхӕм фӕшӕ Кавказым щыпсӕурӕ лӔпкӕхӕм ӕмӕкӕмӕхӕр зеригъӕфӕдагъӕхӕр ары.

Пшызӕ кӕралыгъӕо академи-

АТЛЕТИКӔ ОНТӕГЪУР

Зыр дышъӕ, ӕтӕонӕрӕри дӕеп

Урысые Федерацием атлетикӕ онтӕгъумкӕу изӕнӕкӕоку Татарстан икӕалӕу Зеленодольскӕу шыкӕуагъ. Илӕс 18 — 20 зыныбжыхӕм ӕзӕлӕкӕгъу хӕм Адыгеим ибатырхӕр ахӕлӕжъагъӕх, медалитӕу кыдаыхъ.

Тӕхъутӕмыкӕое районым щӕ-плугъӕ Родийон Бочковым кило-грамми 105-рӕ кӕззыщӕчӕрӕмӕ ӕкуп апӕрӕ чыпӕлӕр кышчыкы, дышъӕ медалыр кыфагъӕшӕо-шагъ. Тибатыр тӕштӕгъукӕу кылӕтыгъӕу штангыр килограмм 392-рӕ (170+212-рӕ).

Мыекъуапӕ щыщ Игорь Ер-миловми кг 105-м нӕс кӕззыщӕ-чӕрӕмӕ ӕкуп иухъазырыныгъӕу щипульӕкӕуӕ. Тӕштӕгъукӕу штангӕу кылӕтыгъӕр кило-грамм 359-рӕ (167+192-рӕ). И. Ер-миловым ӕцӕнӕрӕ чыпӕлӕр кы-дихыгъ, джӕрз медалыр щыт-

хъуцӕу илӕмӕ кӕахӕхъуагъ. Родийон Бочковым Краснодар дӕт апшӕрӕ еджапӕм ишӕны-гъӕу щыхӕгъахъо, спортымкӕу дунӕе класс зилӕ мастерӕу Роман Казаковым егъасӕ. Игорь Ермиловым Адыгӕ Республикӕм изаслуженнӕ тренерӕу Виктор Вороновыр ипӕщ, Адыгӕ кӕра-лыгъо университетым хӕхъӕр МГГТК-м щеджӕ.

РСФСР-м изаслуженнӕ трене-рӕу, Адыгӕ Республикӕм атлетикӕ онтӕгъумкӕу икӕлӕцӕрынох-ныб-жыкӕу спорт еджапӕу идиректо-рӕу Хъуажъ Мӕджыдӕ тышигъӕ-гъозагъ тибатырхӕр Урысыем иныбжыкӕу хӕшыпыкӕыгъӕу ко-мандӕ зӕраштагъӕхӕм. Дунаим иныбжыкӕу хӕм ӕзӕнӕкӕоку Перу щыкӕлоштым тиспортсмен-хӕм зыфагъӕхъазыры.

Нӕкӕубгъор зыгъӕхъазырыгъӕр ЕМТӕЫЛӕ Нурбий.

Зӕхъыцагъӕхӕр:
Адыгӕ
Республикӕм лӔпкӕ
ӕофхӕмкӕу, ӕкӕыб
кӕӕралхӕм
ащыпсӕурӕ
тилӕпкӕгъу хӕм
адырӕлӕ
зӕпхыныгъӕхӕмкӕу
ыкӕи кӕбар
жъугъӕм
иамалхӕмкӕу
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскӕр, 236

**Редактор
шъхъӕлӕр
ДӔРБӕ
ТИМУР**

**Редактор
шъхъӕлӕм
иӕпӕрӕ гуадзӕр
МӔШӕЛӕКӕО
Саид**

**Пшӕдӕкӕыжъ
зыхъырӕ
секретарыр**

**НӔПШӕКӕУЙ
Заур**

**Редакциер
зылдшылӕр:**
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Первомайскӕр,
197.

Телефонхӕр:
приемнӕр:
52-16-79,
редактор шъхъӕлӕм
иӕпӕр
гуадзӕр:
52-49-44,
редактор гуадзӕр-
пшӕдӕкӕыжъ зы-
хъырӕ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыцаушыхъаты-
гъӕр:**

Урысые Федерацием
хӕутын ӕофхӕмкӕу,
телерадиокъӕтын-
хӕмкӕу ыкӕи зӕлӕы-
ӕсыкӕу амалхӕмкӕу
и Министерствӕ
и Темыр-Кавказ
чыпӕу гъӕлоры-
шӕлӕлӕ, зӕраушыхъа-
тыгъӕу номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырӕр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Пионерскӕр,
268

**Пчъагъӕр
4010
Индексхӕр
52161
52162
Зак. 720**

Хӕутыным
узщыкӕлӕтхӕнӕу щыт
уахъгъӕр
Сыхъатыр 18.00
Зышыкӕлӕтхӕнӕу
уахъгъӕр
Сыхъатыр 18.00